

לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה

דרוש השלישי זה שמו נאה לו שבת בו תדבקון

יבואר בו אשר מפי עליון לא תצא הרעות . ולא קדמה המחשבה בבחי' הדינים והיסורים
אף עהיתה קיימת המחשבה על גדל האורה והרפואה והישועה . ומסילא נשמע מה
שיתהוה בחינת החשך כי אם אין חשך למי יאיר אך היתה המחשבה נכונה רק בבחי' היסורים
עצמם טובה גדולה כי יש ביסורים שתי בחינ' שהן ארבע שכל א' כתחלק לב' והאחד הוא
רק מצד החסד הגמור בלתי שום עון והשנית הוא כאשר באין מצד עונש העבירות ונעשים כדמיון
הרפואה שבא מצד תול' הגוף כן אלו באין לחולי הנפשות וקדימת המחשבה היתה בבחינת המ'
שהוא חסד נמור . ויתבאר בו ג' דרכים בענין התשובה . ויתחלק לשלשה פרקים :

פ"ק א הי"ב נביתור מס שכתב כזה"ק וסלך חכמי אמת נבחינת מדה הבניה הידוע ליו"מ סכיא נכנסם
לחמים גמורים ורק דינין פמערין מינס לקרב דנריכס אל שכל אטעי לכנין סיד סרמחיס
נבאריס יסו דינין פמערין פכס . וכו' ד' מלמריס :

פ"ק א

סידורו של שבת

פאמר א במדרש (נרמשים רנה פשה ב) בתחלת בריחתו של עולם צפה הקב"ה במעשהו של צדיקים ומעשיהו של רשעים. והארץ היתה תרו וברו אלו מעשיהו של רשעים. ויאמר אלהים יהו אור אלו מעשיהו של צדיקים. אבל איני יודע באיזה מהם חפץ אם במעשה אלו ואם במעשה אלו. בזה רבתי וירא אלהים את האור כי טוב הוי במעשיהו של צדיקים חפץ. ואינו חפץ במעשיהו של רשעים:

לפרש דברי המדרש הלו כסוב טעם ודעה אשר אין לו פירוש כלל לפי פשוטו. כי מי פתי יסור הטעם לחשוב שהקב"ה ח"ו יחפץ במעשה רשע. וכי לכן לייך לברוא עולם כדי לעבור על רצונו ולהכניס לפתו. מקדים לבאר קצת פסוקי תורה נכילים וכמונים ומאמרי חז"ל. ומביאורם יתבאר המדרש הזה על נכון. ואלה הם. א' 'באר מקרא קודש נאמר בתורה כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. ויורדו רז"ל (מנהדרין ק"ט ע"ג). וכי מאמר שלא שם. ורשעה שלא שם. ומאמר הקרא (שמואל א' כ"ד) כאשר יאמר משה לקהו מערשים יאל רשע וידי לא יהיה בך. והדבק המפרשים בפירושים לפנים ענין משל קדמוני: ג' להבין מאמר ארזינו דוד המלך ע"ה (ההלים קל"ט) סליחה דעם ממני נשגבה לא אוכל לה אלה אלך מרוחק ואינה מפיך אברת אם אספק שמים שם אהם וחליעיה שאלו הנך וגו'. עד ונפשי יודעת מאור. ודבריו נפלאו כי משמע מלשונם שיש בעולם שכל כזה והוא שכל נפלא ואלם אשר יוכל לה. ואך הוא לא יוכל לה וממנו נשגבה. והלא אין בעליונים ונכחמיו שיוכל לעשות כזאת להיות בורה מלפני המקום וקן בן אדם הראשון עם שהיה נשרם משורם הרע אעפ"כ אמר הן נרשם אותי היום מעל פני הארמה ומפיך אבחר כלומר שמה מפיך אוכל להסתר כמאמר רז"ל (ילקוט בפי"ג) ואומר את יסתר מעל פני הארמה ואני לא ארמנו: ד' **מאמר חז"ל** (ברכות ד' ע"ג) חפשי מה לא נאמרה ט"ן בראשי מפי שיש את מעלתו של שונאי ישראל דכתיב **הלה ולא תוסיף וגו'** במערכת מהר"י לה הכי נפלה ולא תוסיף לנפול עוד. קום בתולה ישראל. א"י נחמן בר יוחנן אצילו הכי חזר דוד ומסכן ברות הקודש שנאמר סומך ה' לכל הנופלים. וכל הענין אינו מוכן בפרק מה שאמר חזר ומסכן מה זו הסמיכה ברות הקודש. וכל אלה בלחם יבואלו ע"ה מה שיפרש ממאמר מה"ל (מ"ר בראשית ס' ח') רבי יוחנן פ"ה אהור וקדם לרמתי ותשם עלי כפיך אמר רבי יוחנן אם זכה אדם אוכל ב' עולמות שנאמר אהור וקדם לרמתי. ואם לאו הוא בא ליתן דין וחשבון שנאמר ותשם עלי כפי' והמשיכיל יבין ששומדשם הלו אין לו שחר. וכי זה זה בא בכתוב ללמדנו שאם יזכה אדם יוכל ב' עולמות. וכי ח"ו היה עולה על הדעת לומר שאף אם יזכה לא יוכל משתיבתן. וכי לחבו וריק ברחם שלא יבשר המעט רק עוה"כ. והעוה"ז ינתן ח"ו לעוברי רצונו בדרך העונם בכדי למודדו מן העולם הגא. על דרך הכתוב **ומשלם לשונאיו אל פתו להאבידו כמרז"ל** (מסכת ד"ה זוטא ס"ב והובא ברש"י עפ"ו) חלילה לומר כן שיכרה הקב"ה דבר מוכן לפורעניות לבד. ומן הסהם כשברא שחיהו ודאי לעושי רעונו יהנם להסיר להם בזה ונבאל. ועוד מה זה הכיפוך של שחר ב' עולמות ליתן דין וחשבון ואם לא ינתן לסובים אלא ח' לא יאמרו חיובים ליתן דין וחשבון החמה'. אכן יתבאר ע"ה אשר נשים לב להבין מה שכתוב בכתב חכמי אמת ובזוהר הק' פעמים רבות. אשר עבור זאת לפעמים מוקדם שם הקדוש הוי"ה בנקודת הליהם. כי הוא מורה על מדת הבינה הידועה ליודעי חן. שהיה בעלמה רחמי' גמורי' בלי שום חערובת כחות הדין. רק שמינה דיין במעריך ולכן ייקרא שם הוי"ה רחמים גמורים רק הנקודות הוא מאלהים על שם שמינה דיין מתעריך. ולהבין הענין על צוריו לקרבו אל שכל האנושי איך רחמים גמורים יהיו דיין מתעריך מהם:

ב נאמר שהוא על דרך משל למלך הטוב והמטיב שרצונו מהוד לעשות טובות וחסד עם הנבריות להשפיע להם טוב חסדו ולהעניק להם טוב ברכותיו. ומה עשה הממונה נזכר אחד ומסר בידו ד"מ **אמת** אחד גדולה מאלה כל מיני רפואות היקרים החשיבים מאד. וביה מלא מיני אורות המביקין ומאירין עד למאור. וגם נתן בידו חן ממון רב להיות שזור אהו והממונה הלו שאלו מלא התקן לאמר מה זה ועל מה זה מסר אדוני המלך זאת בני והמלך משיבו ברפואות האלו תרפא את בני אדם מהחליהם מי שילפוך להתרפאות. ובמיני אורות האלו תאיר ותגיה להעם ההולכים בחושך והם נכשלים בקולים ופחמים וברקיים. יהיה אור ננה עליהם בצורות הללו. ובכון ממון רש הלו תילי ותגאל ותפדה נפש כל מי מאלם הכוואלים הטפלים עליהם ונפלין אוחם לשניה ומעבידין אוחם עבודה סרך. בממון הלו ונחת די ערכם וממליקותיהם טפלים. ומתוך כל מיני טובות האלו שביד הממונה הלו מאלם המלך. הממונה הלו יושב ותהיה ואומר בלבו הרי אין נפש שכל הכחות הללו שיהיו לרעים לכל זה. ואך הנה נפשו יודעת מאור שבוודאי המלך מניס לאוף דבר בקדמותו יודע כמה מיני נצר ירש בעולם שצובנין על בני האדם עד שמוכרחין לכל הפוטות האלו. ומאכל עליו בלהבה רבה לעשות את דבר המלך ודאו. שבעת שיבא לידי אים אשר יאמר לפוטותו יעשהו בגדול שליטת ומתינות. אחרי ראונו רען המלך ורחמי המרובין שמקדים לנריותו רשעה קודם למכה. ונבשר שלא קרה ולא חידע שום דבר כבר היקר רשוחם ונלללם וגאולתם למען רוב טובו והסודו. ואח"כ כאשר יתבאר הדבר ויקדם לאחד מקרה רעה שבידו לרפאותו ולהצילו ודאי יעשה בגדול השתדלותו בשלימות רב מצד צידו שיש דעת המלך ורחמיו דמיסין שצונו בכך לפאור. וכעת ענין אה הוא הוא בתי' מעלת מדה רגנס טבינס

בידורו של שבת

הבינה, כי הוא מורה על חיבת הגדול ונקראת יובל נחיתה החמשים החמשים שער בינה. עבור שמדה היא נקראת בה' ראשונה של הקדוש הוי"ה. וכלולה מכל העשר ספירות הידועים וה' פעמים עשר הוא חמשים לכן נקראת יובל ששם אף לחמשים פנה. וכל עבדים יולאין בו לחירות. ובחוקים מדה הוא מפורש ונקבע כל בחי' גאולה ישראל בגאולת שהיו וגאולת אמת שעתיד להיות הכל ע"י נחיתה מדה זו כמ"ש מפורש (בשערי אורה שער השמיני) ע"ש וממנה היה גאולת מזרים. ולכן זכר גאולת מזרים החמשים פעמים צבורת הקדושה. (לבורת זכר מ"י יתרו ישראל ממזרים שילאו זכר מדה הוא הנקראת חמשים כאמור. ולאמלא לא חסאו ישראל ויהיה משה ודודו דוד דעה וכנסים לרצן ישראל לא היה בית המקדש נחרב והיתה הגאולה היא שלימה ולא היו ישראל גולים עוד. אך עבור החטא השך וחסם עיניהם של ישראל הנקרא מ"ם סחומה כמאמר רז"ל (סנהדרין ז"ד ע"ה) על מ"ם סחומה של למרבה המשרה. ונסח' אור הגאולה. עד עה זכר יבוא העין יפה הטובל אצל מלרבעים מהמ"ם סחומה הלא ונעשה פתוחה סתה לגאלו גאולה שלימה וגאלו ישראל ולא יבא נעשה מהמ"ם סחומה שחי נוי"ן כזה □ ובהתהלקותו הוא כזה [] לרמוז על נחיתה הגו"ן הלא חמשים שערי בינה בחי' יובל הגדול. ולפי שאחר התהלקות נעשה נוי"ן אחת הפוכה נהגו הסופרים ע"פ הוצר להחבו כמ"ם חלל ויהי זכוכע ונעשה יאמר נוי"ן הפיכות. כי ונעשה יאמר שובה ה' רבנות חלפי ישראל הוא כמורה על גאולה השלימה שאז יהיה המנוחה בשלימות ולפי שאז ישנה מהמ"ם סחומה בדוגמה נוי"ן הפוכה ע"כ כותבין גם עתה נוי"ן הכוכה לרמוז על הגאולה שיפתח המ"ם סחומה להעשות כב' נוי"ן :

ג ואפשר על זה רמז הכתוב (דניאל י"ב) ואחת לך לקץ ותמיה ותעמוד לגורלך לקץ הימין. ולכן הימים יבא עליו לכהוב כמו שפוח זכש י. כס. ואך לפי שהוא מורה על הגאולה ואז ישנה מהמ"ם סחומה נוי"ן לכן שיהה הקרא וכהב נוי"ן במקום מ"ם סחומה. אך כוהני הספר חורה משנין זכש ים ששנין הנו"ן בתוך הכהב ושנין הנו"ן של זכוכע ונעשה הפוכה. ורנייה הולקיס עליהם בלמרה שחי' לבנות בתמונה איה בכל אומות העורה שלרבי' להיות כוון שיון במראה וברומה ואני אומר שבעיקר הנו"ן הפוכה אפשר לרמוז שלמחוד שמורה הדשה מחוה הלא כמו שהוא במד' חז"ל (ויקרא י"ב) א"ר אבין זכר כהנא חזר הקב"ה חורה מחייה תלח חידוש חורה מחייה תלח וכו'. ואף שידוע שהאמת שלא יחדש שום דבר עוד על החורה הנמונה עתה לנו ולא יחליף הלא ולא יעיר דהו. אכפר שהני"ן שהיה אז הפוכה כרמו הקרא ונעשה יאמר שובה שיאב הנו"ן להסתפק מלמשה יבנה עתה ולרמוז לנו שהמ"ם יתחלק ולא יסתחם עוד. חלל בעת הגלות שעדין סתימה עינינו במקומה עומדת הילול וזלילה לבנות ולכפר אז אחת מסיחתו הקדושה. ויש אשר כותבין הנו"ן הפכ כריוח הפרשה של ויהי זכוכע מלפניה ומלאהריה וסומכין על מאמר הגמרא (שבת קפ"ז ע"ב) ח"ר ויהי זכוכע האנן ויאמר משה פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה לומר שאין זה מקומה וכו'. וגם זכש שמשני מפי איש אלהים קדוש ברוכה קדישא רי ישראל המפורסם המנוח מוהר"ר משהל פייוויש זל"ה מ"ם מזכירא. שהוא היה זכוי בכל מקומות ומדרי מאמר הפוסקים ושו"ת בענין זה והרבה לפני ראיות שאף זל"ה רחוי לבטל שלא יהיה שום יתור זכורה כמאמר הקרא לא חוסף עליו ולא חגרע ממנו כשם שהחבר הוא גרעון להגורר כל יתור ככיל דמי והוא נרמז להגורר הקדושה עכ"ד. וכבר נאווה זכש קמחי דקמחי הלא הם הכוכים מבורחים ומפורשים (בשו"ת רש"ל סימן ע"ג) ובתשובת הגאון ודע זיהודה. ולא נלרין זכש אחרי שאינו מעניינו הנלך פה :

ד ובחזור לענין שאנו בו אשר זמדה הוא מדת הבינה מוכרש שורש כל גאולת ישראל לגאלם. והוא כמלא אור הגדול ורין רב במחבר להממונה להילי וגאל בני אדם. מעלה כפייה שמדה הוא הוא האר זכש יתן רשות לרפאות כמאמר הכתוב מ"י ירפא לך שבתיהת הפוכה הוא נחיתה מדה זו הנקראת מ"י גי' החשים וכן הוא ככונת רופא הוליס ע"ש. וכל מיני רפואות הם זה ומשכין ממנה ע"י מדה הח"ת ליסוד ויביות. וזה כעין הכוכר כמלא שפאר להמנוחה חמת מלאה כל מיני רפואה לרפאות הילוח בני האדם. ושוד זה שלישיה הוא הכור המליר זה לקבל את כל האדם כחשובה שהוא חסד גדול ואמחייה מאת האל יתעלה ששם האדם חסא לפניו ועבר על רגונו ודחי סביה שורת הדיון טוהן שלא יקובל כחשובה כמאמר רז"ל שאלו לחכמה חופא מה עובדו אמרה הפוליס הרדף רעה. שאלו לנבואה חופא מה עובדו אמרה הפכש החופאית חמוה וכו' עד שאלו להקב"ה חופא מה עובדו חזר יעשה חשובה ויחודה ולאכפר לו ה"ה" סוב וישר ה' ע"כ ויורה חפאית בדרך ע"כ. הקר רואה בעיניו כי החכמה האנושית והמדעינה הנבולית לא גזרו כחופא כום חיקין עלל זכש אומרה חפאית הרדף רעה וזאת אומרה הפכש כחילאח המוח ולדבני שיהיה יהיה החופא חייב מיתח בידי שמים עכ"פ כי באמת החשובה אין לה מקום לפי שורת הדיון והשכל. והנבוי אומר צמה אחרים לה' אף לאחיה מרום. האקדמנו בעולות וגו' הירכה בלפני איליס וגו' האתן בכורי פשעי פרי זכני חפאית נפשי לומר מה יספיק לחובא ליהן צמד מה שחפא על הפכש אם אלפי איליס או רבנות נחלי שמן או יתן זכוכו זכר פשעיו או פרי זכש בחפאית נפשו כל זה יהיה יורה שהשכל נוסן שלא היה ראוי שיספיק כוכר אל החופא בעד חפאו. כי חפילו מ'ך זכר דם אם אף מעבדיו עשה כך וכך או לא חפשה כך וכך והוא עובד של מלוח המלך קטנה או גדולה כמאמר יאמר העבד אדוני המלך עברתי על מצותך אעשה חפובה על או כי זכדי כל חפובה שברחלם לא ידעלו לו. רק אחת דמי להמית כי חמת מלך שומרד בו ושוכר על ידיו להמית משה. ק"ו זן בנו של ק"ו מי שטובר על מלוח ממחיק"ה שהשכל נוסן שלא יהיה לו חנה כחפובה כי מה

סידורו של שבת

בחינה וכוני הצי וכוני יוכר עון האם . אבל הוא על דרך חסד הגדול וגדול החנינה וחמלה אדנים הנמשך
 אמת בורא כל עולמים ב"ה וב"ש שיקבצו בשבועה על כי חסך חסד הוא ולא יחסוך כמות המה כי אט כשבו
 גדרכיו ומיה והנדל חסדו עם האדם לפתוח לו שערי השוכה כרחמי ורכוב חסדיו הנסומו לחמיה . הכל כידוע
 מספריק ומיה הקדשים ורוב החסד והמחיות הרחמים הלזה מקומו במדה זו היא נקראת השוכה עילאה כמבואר
 (בשער אורה שער ח') ונקראת בכחוב והורה אור . כי החורה באורה המחיר בה עם שרשה ויסודה בכ"ב
 אחרון דלורייאחא כידוע ליודעים . וכשאלם עושה תשובה בפלימות עד שיגיע לבחינת תשובה זו השוכה עילאה .
 והפך החושך והלמות של החוסף לאור גדול . כמאמר הקרא העם ההולכים בחושך ראו אור גדול יושבי בחרץ ללמות
 אור נגה עליהם . שאור הגדול מבחינת מדה הוא מאיר ומופיע עליהם עד שהם מגיעים עי"ז לדרגה גדולה
 ושלמות נפלה כדרך מאמר חז"ל (סנהדרין ל"ט ע"ה) מקום שבצלי תשובה עומדין אף לדיקים גמורים יכולין
 לעמוד . ותיאח בזה"ק (חיי ערה קכ"ט ע"ה) ע"פ והצרכה זקן בא בימים וגו' . רבי יהודה פתח אשתי תבחר
 וחקרב יסבון חלר"ך הא קרא אחרת וכו' הא וזוי אצרכה אחקרב לגבי' ותיאובחא דליה הוה כל יומיו בהאי
 ולא אחקרב אצרכה ביומא חדי או בזמנא חדי אלא עובדיו קריבו ליה בכל יומיו מדרגא לדרגא עד דאסתלק
 בדרגוי כד הוי סיב ואלעל בדרגין עילאין כדקא חזי דכחיב ואצרכה זקן וכדן בא בימים בצאינו יומין עלאין
 בצאינו יומין ויעטן ברזא דמהימנותא . וה' ברך את אצרכה בכל דמתמן נפקין כל ברכאין וכל סינן . זכאין
 ליתון מאצריהון דתשובה דהא בשעתא חדי ביומא חדי ברגעא חדי קריבין לגבי קוב"ה מה דלא הוי הכי אפי'
 לדיקי' גמורים דאחקריבו גבי קב"ה כמנה שנין אצרכה לא אלעל בצאינו יומין עלאין עד דהוי סיב כמה דאחרת .
 וכן דוד חכיה והעלך דוד זקן בא בימים אלא מאחי דתשובה אלא אלעל ואחדבך ביה קבוי' והאריך בה מאוד
 במעלות בעלי תשובה ע"פ . וכל הגדולה והכבוד הזה הכל נמשך על בעלי תשובה ממקום מדה בחי' הזו
 שנקראת תשובה עילאה כאמור . והוא דמיון מיני האורות הנמסר להמנונה להאיר לבני אדם ההולכין בחושך .
 וזנה תבין על מה נקראת דמינה דמיון מתערין כי כיון שיתכן בתוכה גודל האורות הללו וכל מיני רפואות והללות
 פן החושך וכל שלמות הנאלות מוחסין בה וזה הוא אוצר הגדול שכל מיני השישועות . כמנה ממנו שיש בעולם
 בחינת החושך והארות שיהיו נלרכים לכל מיני הללות ורפואות אלו . וזה דמיון מתערין מינה . שנשמע ממנה
 ויש בחינת הדינים בעולם . כיון שהיא עשויה לרפואות ולהליל מכל בחי' הדינים ואם אין חושך למי יאיר .
 והוא ענמה הנה היא רחמים גמורים וחסדים פשוטי' בלי שום תערובת הדיון . לכן אין מרווח בה אלהים .
 כי אם בניקוד שהוא דבר היואל חוץ לגופה שהוא שמשמע ממנה שיש בעולם דבר בזה אבל אין בה שום נדנד
 דבר מדברים הללו כמאמר :

ועל בחינת מדה הוא אמרו רז"ל (מגילה י"ג ע"ב) אמר ריש לקיש אין הקב"ה מכה את ישראל אלא א"כ בורא
 להם רפואה תחילה שנא' כרפאי לישראל וגו' כי כל מיני רפואות של כל המכות נהוגים ומנוחים במדה זו
 שנקראת תחילה בדרך סוף מעשה במהשבה תחילה . והיא קדמה לכל העולם הזה שנתהוה בו החושך והאדם
 נוצח שהאיל הא"ס א"כ את מדה הוא ורנה ליתן את המדות טובות האלו במתנה טובה למלך בעולם לא
 נכחה ולא נחנה עדיין בחינת הוה"ד שנהק"ט ח"ו לפעמים לרז"ה . וכן מיני הנלחון אשר מהם נלחח והנלגלל
 ח"ו לפעמים עמין השני וכן הולדות ארבעה בניו אשר ע"י אחד חכם וא' רשע וכו' . כל אלה לא נחוו ולא
 נגלו עדיין בעת אילנות מדה הוא . כי היא נקראת שלם המחשבה הקודמת לפשה ימי הבנין המכוונים נגד ששה
 ימי המשעה . וזנה ודלי כן הוא שבה קדמה רפואה למכה כאמור . וזה פי' הקרא (דברים ל"ב) אני אמיח
 ואמיה ממחתי ואני ארפא . פי' גשה נזרת המיתה והמכה כבר בראתי דבר שבו אחיה וארפא אותם . וע"כ
 אמר לשון בורא אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה ללמד דעת באיזה בחינה מדבר הוא בחינה זו שנקראת
 עולם הכריאה כידוע . ועליה אמר ובורא חשך שהיא המכוונה בשם בורא . ומה שאמר ובורא חשך לא ח"ו
 שיהיה ממנה בחינת החושך חלילה . כי היא מושללת מכל תואר בחינת לא טוב והיא רק חסדים גמורים
 ותשויים כאשר כתבנו . ואך לאשר שגודל הבהקת זו אורה כי רב הוא עד שמשקיך טעמפי עין הכואה מלהסתכל
 לאורה על הדמיון הזה אמר ובורא חשך כידוע מכוונת האר"י זלה"ה עיין בהם :

פי' ב ידבר לבאר אשר יש ארבעה בחינות בענין יסורי האדם . ושמים הנה בלא מלך החדד האמתי
 להרבות שכרו בעולם הבא בלי שום עונות האדם . ושמים יבואו כדי שפ"י ישוב האדם
 אל ה' כמאמר הקרא נחשפה דרכיך ותקורה וכשוכה אל ה' ואם ח"ו אינו שב ע"י תגדל עונבו במאוד מאוד
 חף על גוף היסורין שהיה לו ולקס בכפלים על מה שהאל הכיב ח"ו לשוא הכה את בניו ומוסר לא לקח לשון
 על ידיהם לה' : ובו ח"י מאמרים

טאמר א ואמנם לא זו בלבד שפ"י הדינים המה רק שמשמים ממנה כאמור בדברינו . אלא אף שפ"י
 היסורים והדינים הנשמעין ממנה שיהיו בעולם ונחגלו אח"כ בששח ימי הבנין לגזירת
 קיום המששבה הלז . להיות הפולות הפונות והחסדים הגדולים חודע והנלגל בעולם ולשאר בו למך חי
 עולמים שבו גואל ורופא ומחיר ופשי לכל . וכבר כתבנו שאלו חוץ חשך למי יאיר וכו' לא אלא געת למי
 יאיר : אף אלו בחי' היסורים והדינים הכל קדימה המששבה בכן והסווקן אח"כ היה ע"ד טובה האמפי והחסד
 שגמור פתח בורא פולס יתעלה והמס נעשים על פסי בחי' . האחד הוא . על דרך פאמר רז"ל (ברכות ה' ע"ה)

סידורו של שבת

כל שהק"ה חפץ בו מדכאו ניסירין שנאמר וכו' חפץ זכאו חתלי. ואמרו ע"ד שם חלה ואלא מלא בידוע שימורין על חכה הם שנה' כי חת אשר יחכה ה' יוכיח. ופרש"י יסורים של חכה הקדוש ב"ה מיסרו בעולם הזה בני סוס עון כדי להרבות שכרו בעולם הבא יותר מכדי זכויותיו. שנאמר כי חת אשר יחכה ה' יוכיח. שאין צורך להרבות שכרו כי חת של חכה הוא יוכיח ודואה להרבות שכרו בעה"ב מדכאו ניסירין ונאמן הוא בעל מלאכתו שכרם מכלל בעה"ב להענין מהענינו נעום וזו שכינתו בעה"ב. והוא על דרך שאמרו שם ג' מצותם טובות וכן הקב"ה לישראל וכלן לא נחן חלה על ידי יסורין. אלו הן תורה. ואף ישראל. ועולם הבא. תורה מנין וכו'. עד העולם הבא מנין דכתיב כי נר מזה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר ופרש"י ודרך חיים חיי העה"ב הווין לו תוכחה מוסר לאדם. הרי לפניך דרך אחד ניסירין שהוא למען רבות שכרו לעולם הבא. ובדרך זה וכן הוא שהרשימה קדמה להם בנתי' מדה הכינה כלאמר. כי ידוע שהים נקראת עה"ב כמבואר (בשפרי אורה שם) ושם שכרו כפול בנתי' הרחמים גמורים שנשארם בך. ועליה רוח סכטוב כי נר מזה וגו'. כי כבר כתבנו למעלה שהיא נקראת תורה אור. וגם נקראת דרך חיים כי היא מכונה ע"פ שם המן' כמ"ה הו"ה"י ב"ה' הגמלה כל הנודר עוד בנתי' המן'. והדר הוא בנתי' א שהוא חמשים דר שדר בנתי' החמשים מדה א' שנקראת חמשים שערי בינה ויובל כנ"ל. ולזכות ליהנות מאורה לרין להיות מקודם תוכחה מוסר כי לא ניתן חלה ע"י יסורין כלאמר. והשני הוא ג"כ על דה חסדי המקום ועל דרך מה שאמרו רז"ל (מנחות ק"ט ע"ב) שהשיב הקב"ה למשה רבינו מראה ששוקלין את צמר ר' עקיבא במקולין ואמר לפניו רבש"ע א תורה וזו שכרה ח"ל שאוק כך עולה במחשבה לפני. ולחלוקה שתיקה זו אינה ידוע מה היא. ועל המחשבה גופה היה קשה למשה רבינו לחשוב קן על אדם כזה וכו' א תורה וזו שכרה ועוד יקשה לאומרן כך עולה במחשבה לפני והיה לו לומר קן היתה מחשבתו בזה ומה הוא לאון לפני וצניע וזה כי הנה הקדוש המהו רבי עקיבא בכל יום ויום היה מקבל עליו ציורים פנימים וגדול ניסירין לקיים מצות ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך ובכל נפשך חפילו נטול את נפשך כלאמר חו"ל שאמר רבי עקיבא כל ימי ייחיי מטבער ע"י מתי יבא לידי ואקיימנו. וע"ד המבואר בשפרי חכמי חמה אלל כוונת ק"ש שכאשר אדם הוא מדייק נשאו בחמה לבוראו ומקבל עליו הרבע מיתות ב"ד על קדושת שמו יתברך ויתעלה יעמיק כ"כ במחשבתו בציור כאלו עושין לו כל הארבע מיתות ב"ד עד שמרגיש בנפשו הליגר של הארבע מיתות ב"ד כאלו עושין לו חלה בפועל והקב"ה ברוב חסדיו ידע בחמתיות לבנו שהאמת אמו כאשר מקבל עליו קן רואה לעשותו בשלישית באור בפועל ממש שיהיה נחמן לעין כל ובעל הרחמים ברוב חסדיו היה רואה מאוד להרבות שכרו על זה כאלו קיים בנפשו קן בפועל. ובכדי לגדול חכה המקשרת כח המקשרת לבנו להיות לרוב שמו הגדול יתברך בכל לבבו היה בחמה. ובאשר אלו באו עליו היסורין האלה בפועל לא היה יכול לעמוד בהן. אף שגלוי ידוע לפניו שבודאי היה עומד בהן. מענה בפינה כלום יש אב שמעיד על בנו. לכן אמר הקב"ה קן חמה שלדיק הזה שזה אללו חס גם במעשה יעשה לו היסורין האלה כאומרנו כל ימי הייתי מלשער. ואוכז הקב"ה שכן יעשה לו בפועל ממש. ויהיה מחשבתו יצרת מתוך מעשיו שהיה בשלימות החיות לבנו. ואין לו שר ע"כ וים יישוב ופעה ופעה שהיה מחשבה הזאת כלבו ומעלה חני עליו כאלו היה ממת עצמו עלי בכל שעה ויום שהיה מחשבה הזאת בלבבו. כי קיים בנפשו לחמר שחי ונעבורה למסור על קדושתו ית' ולקדם שמו ברבים והכל יאמרו כי אין קדוש כה' והכל לגדול חכה המקושרת לבנו להיות לרוב שמו הגדול יתברך בכל לבבו ובשמו ומאודו יותר מכל היי העה"ה אף שבאמת בכל המחשבות טובות הקב"ה מרפה למעשה כלאמר רז"ל כבר בארצו בזה המפרשים הקדמונים לתרין ארץ יסוחם פי מקריג שלא לומר כלום יש אב שמעיד על בנו כ"ל לפי דרכו. והלך השום שפסה שרין להיות באופן שיתברך לכל שבודאי היה עושה במעשה כאשר במחשבתו פיין ברביהם ולכן סיבב הקדוש ב"ה ברוב רחמיו גבי ר"ע קן שיוצא מחשבתו אל הפועל ויהיה נראה ויגא לעין כל החיות דניקות לבנו ומאירת נפשו לה' בזהה לה' ובמחה רבה :

ב. והה שהשיב הקב"ה למשה כך עולה במחשבה לפני פירוש שבת עולה לפני מחשבת ר' עקיבא שהיה מקבל היסורין האלה עליו בכל לבבו. לכן גליתי מלפניו החיבויות עלי להיות קן נעשה כאשר עם לבבו. בכדי להשנית חויב ומתקנה שלא לקטרג עליו ויקבל שכרו משלם :

ג. ועל זה אמר דוד המלך ע"ה כי הוא יודע חלומות לב כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כלן פנחה ס' בזה שאהה יודע בחלומות לבנו. הוא העולם לפניך להיות רליו ומקובל בעיניך כאלו בכל שעה ויום היינו נהרגים על קדושת שרך. חה כי עליך הורגנו כל היום כאלו כל היום ממש היינו נהרגים ע"י ק"ש כי נחשבנו בעיניו בכל יום כלאן המובל לסנה ומרגישין בנפשינו האמר של לאן פנחה כלאמר רבי עקיבא כל ימי ייחיי וגו'. ולכן הוא העולה לישן שבת כאלו כל היום ממש היינו נהרגים עליך. וזה שאמר יעקב לחיותה הפעם. כי בודאי גם הוא הלך בדרך הלדיקים האלו שמקבלין עליהן המיתה בכל עת ע"כ בע"י מראה את יוסף והיה מקבל עליו מיתה ודאית בפועל ממש. היה נקרא אללו מיתה זו מיתה הפעם שהפעם הזה ימות מיתה כח שאינו חלה ס"א ולא מיתה שאחרים מיתה כמו עד עתה שהיה נחשב למו מיתה בכל יום וכל שעה. ומה יקר בעיני ה' המופה להסידור. שיקרה בעיניו מיתה זו מה שהסידורים ממתין עמלן בכל יום נגד הכנסת אליו באמת. ועבור זה משה רבינו ע"ה לא ראה למות מיתה ודאית בפועל שהיה יקר בעיניו ויחיה קן הממס למסידור. מה שהמה מקבלים עליהם למות וליהרג על קדושת שמו בכל עת ושמה :

ואתבר

סידורו של שבת

ד ואפשר שפג הדגנה זו רמזו ר"ל (בבא בתרא פ"ו ע"ה) וימח שם משה עבד ה' אשכח משה מה וכתב: וימח גם משה וכו' אלא הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע. ולכאורה על הסידור יוחס אשה ח"ך יאמר הקב"ה וימח משה כל עדין לא מת. והנה יש לזה סידור עמוק מאוד אשר אין להם מקומו אלא כמוהו עמדי. אך לפי החכמה ג"כ אפשר לומר שמה שאמר הקב"ה וימח משה דעתו וכוונתו היא על מה שכתב היה מקבל גזירה המיחה והיה מרגיש נער מיחה בכל יום ויום בחייו בדרך כי עליך הורגנו כל היום. לכן אמר וימח שם משה עבד ה' פ"ו שמיחה היה בחייו בכל יום כי היה עבד ה' באמת לאמתו ורצה למסור נפשו חמיד על דבר עבודה ה' וכבוד שמו. ולמטן חתיה חורה בשלימותה ולא יחסר ממנה פסוקים אמר לו הקב"ה לכתוב את זאת בהורה הקדושה. ומשה רבינו מרוב ענותנותו לא היה ניחח לו להחלול מחשבחו הפורה בהורה הקדושה לעיני כל ישראל. כי לה' לבד היתה כוונתו באמתיות לבבו ע"כ משה כתב בדמע כי לא היה רצונו כן. ומימחה רבי עקיבא למדו שכל מיני נער ויסורין שאלדיקים מקבלים עליהם מאהבת גוראם והקב"ה החפץ בשלום עבדו מגלה את מחשבתו שיקבלו היכורין עליהם במעשה בראשית. אלא שם לבבם בעת קבלתן. בכדי לקבל שכר נגד כל המחשבות טובות הפטומות אלו וגם בזה הרפואה קדמה למכה בבחי' מדת הבינה כ"ל. כידוע שמהם הזו נקראת עולם המחשבה והיא ההשלמת לכל חשבי מחשבות טובות ובפרט מחשבת הרינה על קדושת השם כי בחייתה מורה על דגנת הקדושה כדוע. וע"כ בה קדמה הרפואה לטפה להיוות הסמים והחמים גמורים כאלה. והנה שני סוגי דיונים האלה אינם משמיעים מהחד הגדול וטובת היכורה אשר חישב בבחי' המחשבת הרוממות למדת הבינה להניח אור הגדול אור הישועות והרפואות. ונשתמש מה שיהיה בבחי' היסודיים בשלום להיות לרפואתו וישיבתו. כי אלו היסודיים בעלמם הם לזכות גדול ולטובה גדולה כמות רבות שבו בשלום הבא ולהשגיבו מיוז שיניתו אז. אשר כל יסודי ופגעי עובדי לא יזו על אהם מאלף אלפי אלפים רובו רבני רבנות הענוג ההוא. אשר אין ערך לה ואשם בלמה כידוע שפליה אמר הכתוב עין לא ראתה אלהים וזאת יעשה למחכה לו. וע"כ מה מאוד יפה כהצו חכמי האמת שהיה בעלמה דחמים גמורים ורק דיון מעטין מנה כי באמת אפי' הדיון שמתערין מנה מהם רחמים גמורים כאלו ואך יש בעלמה להיות הרחמים פשוטים מכל וכל אף אלו בחינת היסורין אינם באין ממנה ח"ו רק כיון שניתן בה הרפואה השלימה והאורות הגדולים נשעט ממנה שיהיה בחינת היסורין בשלום ולא שיהיה מאתה ח"ו. כדבר האמור. ועל אלו שני הסוגים אמרו ר"ל לדיקים מהספין מדת הדין לרחמים. פ"ו שהדין לא נעשה עליהם כ"א בשביל לרמז עליהם להשתדן אותם בתענוגי ע"כ יותר מכדי זכותן. ולא ח"ו להקטם מהם בדרך הדין והעונש: ואולם עוד יש שני דרכים בענין יסורי האדם. וגם מהם יצאו על דרך הרפואה והטובה להם מלד חסדי המקום. אך לא כמעשה שמים הראשונות כי הראשונות הנה באו למטן הרבות שכרו לשלום הבא יותר מכדי זכותיו. ואלה אינם באים כי אם להניל נפשו מרדת שחת. עבור עונות שעשה צימיו והיה סופו לירש גיהנם וע"כ הקב"ה מיסרהו למלם נפשו מיד שאלו. הנה הוא מה שאמר חז"ל (קידושין ל"ע ע"ב) במשנה כל העושה מלוא אמת מטיבין לו ומאריכין לו ומיזו ונחל את הארץ. וכל שאינו עושה אמת אין מטיבין לו וכו'. ופרש"י מטיבין לו משמע בחיי עולמו. ונחל את הארץ חיי עולם הבא. ואוקמהו בגמ' דהאי מלוא מלוא אמת הוא העושה מלוא אמת ויחיה על זכותיו דהוי רובא זכיות ובהאי הוא דלמריין מטיבין לו וכו'. ומקשה שם וכל העושה מלוא אמת יתירה על זכותיו מטיבין לו ורמיהו כל שזכותיו מרובין מעונותיו מריעין לו ודומה כמי שסרף כל המורה כולה ולא שייך ממנה אפילו אמת אמת. וכל שעונותיו מרובין מזכותיו מטיבין לו ודומה כמי שקיים כל המורה כולה ולא חוסר אפילו אמת אמת ממנה. רש"י. מריעין לו בשלום הזה לנקות מעונותיו שיטול שכר שלם. מטיבין לו לשלם לו שכר מלכותו בחייו כדי לשרדו מן העולם וקשיא אמתיותו דקאמר במלוא אמת יתירה על מעונותיו מטיבין לו ומשמע בעוה"ז אמר אפי' מחתינו דעבדין לפי יום עב ויום נש. רש"י. מחתינו דקמי מטיבין ומריעין לאו בעוה"ז קא מיירי ששוב לו בעוה"ז או רע לו אלא מי שעושה מלוא אמת יתירה על זכותיו דהוי רובא זכיותו מטיבין לו בעוה"ז יום טוב כלומר שפגפגים ממנו עונותיו בעוה"ז חזו חיקון יום טוב לו לעולם הבא. וכל שעונותיו מרובין דקמי מריעין לו היינו דעבדין לו בעוה"ז האגנת יום ביש משמלמן לו שכר הזכותו כאן להיות מחוקן לו יום רע. הרי לפניך עוד דרך ביסורי עוה"ז שהוא מי שרובו זכיות ופגפגים ממנו על מיעוט מעונותיו בעוה"ז כדי שיהיה לו חיקון יום טוב לשלם הבא להזילו מעושי גיהנם עבד העביותו שעשה. ואמרו חז"ל (בבא שרי מובא בשל"ה בעשרה מאמרות ואלהם ה' חיות רבי אליעזר בן יעקב אמר כ"א שאדם שריו בשלום אין מתכפרים אלו מעונותיו כלום וע"כ יסורים הם מהח"ה לפני המקום שישלם את אשר יאכז ה' יוכיח. ואלו (ברכות ה' ע"ה) נאמר ברית במלך ונאמר ברית ביסורין מה ברית האמור במלך מלך ממחקה את הכשר אף ברית האמור ביסורין ויסורין ממרקין כל עונותיו של אדם. וגם דרך הזה הוא קרוי אל החסד. והוא דמיון הרופא שמרפא את האדם מחולי הגוף ונותן לו לשחות או לאכול פמים רעים ומרים למאוד עד אשר ילחם לב האדם לשחות מפני מריכותו. או שטפל ושואב ממנו דמו מהיד או מהרגל בכדי לרפאותו מחליו. ואלו היסורים שעשה לו הרופא בודאי לטובה גדולה וחסד גדול יחבב כי חיים הוא אם חסן לו נש. וברכות אומן יקרה לו ואמר אפילו יקבל. וכן הוא בדרך הזה ביסורי בני חיי ומצינו שהוא יסורי עוה"ז שיש לרפאותו מפני מחולי הנפש למרק עונותיו ע"י שיחה לחי הע"כ. והשנית הוא כפי ההוספות שה' אל הא דעבדין לים יום טוב ויום גי' ימי לרשע רע שכל ימיו רעים הן אך לפעמים עושין לו יום טוב בעוה"ז.

סידורו של שבת

ידי לקבל שבת מלימודי המעשיות. ובאחריו יום יהיה דומה לו כמי שקיים כל המצוות אצל רוב ימי של רשע שריו ברעה והיינו מעשותיו מרובין על זכויותיו ע"ט. והטעם הוא ששנותיו מרובין כ"כ שאין די ביסורין למצוק דומת גיהנם כלל והם אינם כלין ועבור זה כל ימיו רעם ופלאות כמי שמשל לרשע רפ כרשעו. ורק לשעמים עושין לו יום טוב לקבל שכר מלמודי המעשיות. וזכ"ה אלו היסורין לכאורה הם יסורי עונם לנד לא על דרך הרפואה. כי לא טוב לו בעוה"ז וגם לעולם הבא לא יבא על ידיהן כי אלו היסורין חין ממרקן יאחזו. ואזכרה ששופין לו משמתי יום טוב בעד שכר מלמודי לעונשו בשתי עונשין. וכרוב רחמיו היה די בעונשו ביום האחד אשר לא כן הוא. ולא נאות לבעל החסד האמתי לעונשו בשתי עונשין. ויבואו ששן ב"ה ונ"ט מסרו אליהם לנד. וגם בהם לטון ועמון דרך החסד והרפואה מאת האל יתעלה. וכוהו ששן חסד ב"ה ונ"ט מסרו למטן זה. כי אולי ע"י היסורים הרעים והקשים שיעברו עליו יחזור מדרכו הרעה וישפן עדין בתשובה שלמה לפניו. ויקבל עליו לעמוד בשעויו מטהו ויחמיל ללכת בדרכי השם ובמלמודיו. ויקבלנו בתשובה על דרך מאמר ג"ל (ברכות ה' ע"א) אם רואה אדם פסורים בחים עליו ופספס במעשיו שנאמר נחפשה דרכינו ונחנקויה לענוה נה' . ואמרו (סנהדרין ק"א ע"א) נענה רבי עקיבא ואמר חביבין יסורין מקרא אני דורש בן שמים עברה שנה משה בלבו וחתמים שנה מלך בירושלים ויעש הרע בעיני ה'. וכתיב גם אלה משלי בלמה אשר העניקו אנשי חוקים מלך יהודה. וכי חזקויה מלך יהודה לכל העולם כולו יומד תורה ולמשה בנו לא אשר תורה אלא מכל טורה שערב בו ומכל עמל שעמל בו לא העלהו למעט אלא לימד תורה שנאמר וילמדו את משה ברחמים ויאסרוהו בנחמסים ויוליכוהו בבלה. ובהלך לו חילה את פני ה' אלהיו ויבטע מאוד מלפני אלהי אבותיו ויחפלו אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבוהו ירושלים למלכותו וידע משה כי ה' הוא האלהים. הא למדת בחביבין יסורין ע"כ. ואף שבתשובה כזו שיהיה היסורין אינה תשובה מעולה והיא דרגה החמישית שבתשובה בח"ט הרב בעל מנחת החמוד (מ"א ד' ח"ק א' פ"ב) עיין עליו אעפ"י הקב"ה ברוב חסדיו על בראשית ונקבלנו בתשובה כזו והבטיח כזו בתורתו כמה שנאמר בלך ומהלך וגו' עד ונבה עד ה' אלהיך וגו'. ועל זה אמר יחזקאל הנביא ונצטוב רשע ומרשעו ונשה משפט ונדקה עושהו והיה הוא יחיה. פי' אפילו אם היה השוטה הרשע רק מרשעו מתחת גודל הרעות והנרות שימלא אותו בדרך יתן לרשע רע כרשעו. עליהם הוא יהיה אף אם שב עליהם על ידי היסורין שבחן עליו יהיה. ואך אם הרשע אינו שב אף ע"י היסורין הבחין עליו :

ה עליו אמר הכתוב לשוא הכימי את בניכם מוכר לא לקחו כי הכאת בניו היה מאת ה' כדי שיקח מוסר לעמלו לטוב אל ה'. והנה ששונה הרשע הזה אינו מרגיש למה הביא עליו הקב"ה היסורין האלו אם לא למטן לעשות תשובה לפניו. הרי שח"י לשוא הכה את בניו ומגלגלין עליו את הכל לקבל עונשו גם בעד מיתת בניו ששעברו מהו ולא הועיל לו :

ו ועל זה אמר נור ילדך חשי והשכח אל מחולך וירא ה' וינאץ מכעם בניו ובנותיו. ויאמר אלהיהם פמי וגו' כי דור ההפכות וגו'. פי' נור ילדך חשי שאתה מחיטין כח של מעלה מלהטיב לך כמאמר רז"ל (מושב ילקוט רמז תתקפ"ה) ועל ידי כן רעות מולאות אהבה ורנן הקב"ה ששעברו עי"ו ואם לא כן עשייה והשכח אל מחולך שמוחל לך על כל עוונותיך כח"ט שם ולא ריחם לטוב אליו להיות מוחל לך על עוונותיך עי"ו. ועבור זה וירא ה' וינאץ מכעם בניו ובנותיו וארז"ל (תהלות ח' ע"ב) דור שהאבות מנאלין בן הקב"ה כועס על בניהם ובנותיהם כשהם קמים ולכאורה לטון מכעם אינו מדוקדק לפי דבריהם ז"ל ולפי הזכר יאמר שהקדוש ב"ה היבז מרה לו ומואץ הוא מכעם בניו ובנותיו כמה שהיה כועס על בניו ובנותיו והמיתה כשהם קמים כדי שהאבות ירצו בתשובה עי"ו ועשה שלא חזרו בתשובה מנאלין גם בזה להקב"ה כמה - ישוא הכה את בניהם ע"כ ויאמר אלהיהם פמי מהם. כלומר הריני מסלק שביעתי מניעיהם כמרו"ל שם. כיון שגם בזה אין נוחין לב לטוב אלי מה אעשה להם עוד ע"כ איראה מה אחרים לרעים שירסם ביד מי שיהיו משעבדין אותו ואפשר עי"ו ישובו אלי כי דור ההפכות המה ששפסין ראוני לרעים שרעתי כמה שאני מוסר להביע להענין עי"ו בתשובה והם מהפסין אותה לרעים שארעום עוד מכעם בניו ובנותיו כאמור. והכל הוא עבור שבטים לא אמונן כן שאין בהם אמונה להאמין שיהיו אלו האלו בלא כל הבטחה פריית מאת הקב"ה כדי שיהזור בתשובה על ידיהם. ואזמניה שבחו עליהם במקרי העולם ועשיו. ופגע בהם מאורעות המתרגשות לבא לעולם :

ו ועל זאת חרה אף ה' ובערה כאש. ואמר אהן שנתה כמה וכמה מיני קללות שבתוכה'. ואם בואה לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי. כלומר אחר כל היסורין שיבואו עליכם לא השמעו אלי להיות עושין תשובה לפני על ידיהם. והלכתם עמי בקרי שהאמרו כי מקרה הוא אשר קרה אתכם במקרי העולם. ולא היה בואת מאתי בהשגחה פריית לטוב אלי עי"ו. ופרעה הרשע כן היה נדעמו ואמר כמה טעות שהייתי אותו מוכר לא לקח לומר מבטן מי יאל יאל הקרי העורף הזה כל המכות שבו עליו. ולכן במכות הראשונות לא כתיב ויחזק ה' את לב פרעה כי בתחלה מאליו היה מתחזק בדעתו בלתי להאמין שאתה ה' היה זה והיה הדבר על הטוב לומר שכן קרה במקרה. ומפני גודל רשעו בדבר זה נחתייב להיות חל"כ שח"י יחזק ויכבד לבו ולב עבדיו שלא יאמינו בכל האמות האלה כפיין מ"ס הרמב"ם ז"ל (הלכות תשובה פ"ו ה"ג) ע"כ ולא כן בכללות ישראל כי מתגלגל עמהם פעמים רבות אין מספר מכה אחר מכה עד אשר ישובו אליו. ולכן אמר

סידורו של שבת

אמר ויסרתי אף אני שבע על העתאיכם והלכתם בשבת בניכם וגו' עד והבאתי אותם בצרף אייביכם אז אז יכנס לבבם הערל כי זאת היא קרה האחרון של יסורי כללות ישראל להיות גוילין ואז ירלו את עונם בתשובה לפניו כחומרם ארחה מה אחריתם שאמרתם ושם צרף לך ומלאוך כל הדברים האלה באחרית הימים כחומר רז"ל שם וכחומר למעלה. ויתכן לומר שעבור כן אמר ויסרתי אתכם אף אני שבע על העתאיכם ולכאורה מפני מה מגיע להם כפול שבע על העתאים. ואך לפי המזכר שהקב"ה מביא עליהם היסורים כדי להיות שצין לפניו ע"י. וכשישען תשובה אור יאיר להם מבחי' מקום התשובה המזכר הנקראת באר שבע כח"ש (בשערי חורה שם) וכשלא עשו תשובה פגמו במדה זו ולכן מיסרם שבע על העתאים לתקן הפגם במדת באר שבע והמ"י:

ה ועל זה אמר הכתוב (ירמיה ב') כי שהים רעות עשה עמי וחוהי עזבו מקור מים חיים נחלצו להם בארות בארות נצברים וגו'. כלומר בשמים הטלוא אחת פעמו אוחי שאני להם מקור מים חיים להשפיע להם טובות וברכות בכל עת. והחישו כח של מע"ה ועל ידי כן בא אליהם הרעות והלכות כדי שיחזרו בתשובה ע"י. והמה חוצבים להם בארות נצברים כלומר שפלו מיסוד האמונה להאמין כי הכל בא בהשגחה מאת האל לא במקרי העולם כי האמונה נקרא על שם הבהר כמ"ש בזה"ק בענין הבהרות שחפרו האבות אחרים יצחק ויעקב ע"ש והמה שברו הבהרות הללו שלא להאמין כי בא להם בהשגחה פרטית:

מ ובוה מוזר מאמר חז"ל (ילקוט איכה ח"ג ה) רבי חזון לפי שכל מכות הללו שלקו כפולות היו שכן ידמיה לומר שבר על שבר וכו'. וכל כך למה לפי שהטלוא כפלים לפי שאמר כי שהים רעות עשה עמי וכיון שהטלוא כפלים לקו כפלים שגמרו כי לקחה מיד ה' כפלים בכל העתאים. וכבר פירשנוהו (במה"ר שורש החמישי ענף ד' עלה ו') מה ענין הטלוא כפלים ואם הרבו לפשוע לרבות העתאי ידניה ומה לשון כפלים ולפי המזכר יאמר על זה הטלוא כפלים אחת מה שהטלוא מקודם עד בהיצא עליהן היסורין. ועוד הטלוא אח"י כמה שלא היו מאמניים שברו בהשגחה האל לכן אמר שחומר כי שהים רעות כאשר פירשנו בסמוך זה. ע"כ אמר וכו' שהטלוא וכו' לקו כפלים. כי ניתנה מדה הדין והעונם עליהם גם עבור מה שלשוא הכה את ייניהם שמגנלנין עליהם את הכל כחומר למעלה:

י והקרבוב אומר (ירמיה מ"ג) לא הפכו אבות אל צנים מרפיון ידים ואמרו רז"ל (סנהדרין ק"ו ע"ג) שרפו דיהם מן הכורה. כלומר כ"כ רפו דיהם מן הכורה עד שלא הפכו אבות אפילו אל צנים. כמה שראוין שבניהם ממים בענותיהם עכ"ל. וסוד לא לקחו מזה לשון עדין בתשובה. ועוזבין הכל על דרך הטבע בחומרם כי מקרה קרה להם כלומר. וע"י אמר הכתוב על מה הכו עוד חוסיפו סרה. כלומר על מה שאני מכה אתכם זאת בעלמא נחשב לכם לחטא כי אין רצוני להכות רק שחשבו על ידי זה וכשחשם אין עושים כן לשוא אני מכה אתכם ונחמה עלמא חוסיפו סרה ונחשב לכם לחטא להיות עי"ל לחטא כפול כמדובר: **יא ולזה** כיון הניבא (ישעיה מ"ב) ואמר מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבחזים הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלקו ולא שמעו בורחם. ולשון זו חטאנו לו אין לו פי' מה זו. א"ן יבא לומר לפי' ה"ל מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבחזים כלומר על מה לקו כפלים שבר על שבר ולא היה די באחד. והשיב הלא ה' זו חטאנו לו כלומר מה שהכה אותנו זו בעלמא נחשב לנו לחטא כי לא אבו בדרכיו הלקו מקודם וע"כ בא עליהם הלכות ואח"כ לא שמעו בחורחם מה שהוא מורה להם עם היסורים שיטובו אליו גם לזה ל"ל שמעו והיה העתאים כפול למשיסה ולכן לקו כפלים:

יב ובוה יובן מאמר הגמרא (גיטין נ"ח ע"ה) הנו רבנן הע"ש צבדי יהושע בן חננייה שהלך לדרך גדול שברומי אמרו לו חינוק אחד יש צבית האסורים יפה עינים טובו רוחי וקוולוחי סדורות לו חתלים הלך ועמד על פתח בית האסורים אמר מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבחזים ענה אותו חינוק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלקו ולא שמעו בחורחם. אמר מובטחתי בו שמורה הוראה בישראל. ורבים חמרו וכי מפני שהשיב לו סוף פסוק מה שכל דרדקי דבי רב קרין אותו יהיה נחמם מזה שורה הוראה בישראל. גם החוספות כתבו ח"י משום דמפולג בהזמה היה ולכאורה לא נדע מה היה הפגנת החמור בזה התשובה. חמם לפי המזכר יבא על נכון. כי היה הראה שהיה משה לו משון הפסוק שפסוק נכתב ולא אבו וגו' והוא אמר לא אבו בלא וא"י כך היא הגירסא בס"י ובענין יעקב. ורמז לו פי' הפסוק כחומר בדבריו וע"כ אמר הלא ה' זו חטאנו לו כלומר זאת היה החטא לפניו כמה שלא אבו ולא שמעו שפלו העתאים כזה. משה"כ וגא אבו בו"י המוסיק אדלגיל לכאורה לא בייך לומר כן ובין מלחם ר"י ח"ל הפגנת חמורו בזה שפירש לו פירוש הכתוב בכך אמר מובטחתי בו וכו' ונכונים דברי החו'. ולא כן החכם אשר עיניו בראשו ומסתכל על יתרון אור מן החשך וח"י בעת אשר בא החי"ך וזרה שלא תבוא מפגעי הזמן ומקריותיו מכל יסורי עוה"ז גדול אז קטן נותן עיניו ולבו לשמים. לומר הלא ידעתי כי אין דבר קל שיהיה נעשה בטובם וצדקתם בעמו ביה ישראל מקטן ועד גדול. בלא השגחה והכנה פרטיית מאתו ית'. והכר כל היסור לפניו בא. ובפרט מעשה איש ופקודתו ועלילותו מלעדי נבר אף שנסתר בחור דרך השבע עכ"ל והשגחה אמיתית שופט בחור דרך הטבע להשקות לכל איש ואיש כאשר יוצר הגזר בהשגחה בכל יום ובכל עת ובכל שעה ובכל רגע ורגע. ואלי דבר קל בעולם שיהיה נעשה במקרה כדרך שהעולם אומר. ואמרו חז"ל אין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מלמעלה. וכיון שכן הוא על מה עשה ה' ככה לעונם אחי ביסורים האלו הלא טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו

סידורו של שבת

מעשיו ותמיד חפץ בצניעות בראייתו לנולד כל משאלות והפגש בכל העובות וברכות . ומה חרי האף הגדול הזם להכאיבו ולשלוח אליו יסורין האלה . אם לא כי הוא רוצה לרפאנו רפואה שליומה רפואת הנפש . שעי' היסורין האלו אשוב אליו בלבב שלם ובנפש השלילה בכל יום ותעזומה והלאה לא אשוב עוד לבעלה . ולקבל עלי בנזון נפשו הקוב עבודתו בשלימות הכוונה ויורה ויראה הטוב או יראה חסד ויראה חסד כ"א לפי מדרגתו . וזה נאה לבעל החסד האמתי בראיותו החולי הרעה והגדולה שגפשו נחלה בו . וברוב העונות ח"ו לא אזכה לחיי העוה"ב . ומה אני ומה חיי ואם יהיה לי כל טוב העולם הזה ואמלא פי בכל מיני הענינים שבעולם ולהשתדן בכל חפזי מעדנים ואהיה לבוש רקמה ושאריו גדלים היקרים מה זה לפני איש למי שרואה להשענן מזיו שכניו לעוה"ב . והכל המה דברי הכל וחסד מעשה העמושים למי שזוכה לעשות בנפשו חפזקה זו . ועל כן הקב"ה ברוב רחמי וחסדי המרובים שולח לי יסורין האלה להזכירני לשוב לפניו ע"י בלב שלם ובלב נשבר ונדעה על כל עונותי וחסאי שעברתי עד הנה כדי לזכני להביאני לחיי העוה"ב . כמ"ש במאמרי חז"ל שבהאנו למעלה . ומצוה צוה"ק (ויקרא כ"ג ע"ב) ע"ש או הודע אליו העאלתו אשר חסד הודע אליו מספרה דמאן או ידע חפזה מבני ליה חסו או הודע אליו חלה קוב"ה פקוד לבני לאודעה ליה לכר נש הוא חובה דהוא חב . ובמה אודע ליה בדביחא כד"א יגלו שמים עינו וארץ מתקוממה לו הודע אליו כמאן לפקוד לאחר . דתינין בשעתא דבר נש חב קמי קוב"ה ולא חשנה בחשאי להאדרא בחיובתא קמי מארי' ואשדי ליה בחר כפשי . נשמחא ממש סלקת ואסהידת קמי קוב"ה כדין פקוד מלכא לנכסא ישראל ואמר או הודע אליו חפאתו אשר חסד אופיין דיקן עליה ואידע ליה חובה כד"א הודע את ירושלים את תועבותיה . בחר דמתי עליה דינא כדין אהער רוחיה למהדר בחיובתא קמי מאריה ואהכנע וכו' ע"כ :

י' וזה החכם שלמה המלך ע"ה (קלח ב') כי מה האדם שיבוא אחריו המלך את אשר כבר עשהו ורואיניו אי שיתרון להכמה על המעלות ביתרון האור מן החושך . החכם עתה בראשו והכסיל בחושך . וידעתי גם אני שמקרה אחד יקרה את כולם ואמרתיו אני בלבי במקרה הכסיל גם אני יקרני ולמה חכמתי אני אז יוחר ודברתי בלבי שגם זה הכל כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם בשאר הימים הבאים הכל נשכח ואין ימות החכם עם הכסיל ע"כ . ואין מהצורך לרקוד בפסוקים אלו . כי בפסוקן אין להם פירוש . ואמר הדרכה נדרשהו גם אחינו . ולפי דרכו יאמר כי מה האדם שיבא אחריו המלך להתחנן לו על גזירה שגזר עליו ויסוריו שפגעוהו וכבר עשהו למעשה הגזירה לגזירה כמ"ש ברש"י שם . טוב לו להתבונן במעשיו על מה קרה לו כלה ח"ל ש' שלחם אליו להודיעו את אשר חפצו על הנפש ויעשה תשובה ויתפטר לו ואלו ממילא יעברו היסורין מעליו לפי ערך שחטתו כיוון שלא בלא חלה בשביל זה עשו שליחותו והלכו לן . ורואיני שיש יתרון לחכמה וגו' כיתרון האור וגו' החכם עיון בראשו והכסיל וגו' . כלו' שהחכם עיניו בראשו להסתכל על ראש הדבר מאין בלאו לו ומאמין שהוא בא בהשגחה וישוה תשובה והכסיל בחושך הולך וטח עיניו מראות מקום מולאח ומובאח ועוזב הכל על הטבע . ואז חושך לו ומקבל עונש על העושים . וע"כ רואיני שיש מרחק רב בין חכמה והסכלות כיתרון האור מן החושך . שזה מתוך עומק החושך וכמעט אור לו לזכות על ידו לאור באור החיים . ולזה שלא חושך ויחשך ומוחקי חסד על חסד וחושך על חושך : יד ולזה כאשר היה החושך אפילה בלחץ מזרים נאמר ולא קמו איש מחתתיו ולכל בני ישראל היה אור במושבותם כי המזרים לא נתנו לב לקום מתוך החושך להביט אל יתרון אור הבא מן החושך . וע"כ נאמר בזה ולא קמו איש מחתתיו שלא קמו ומחתת החושך לראות אופן שיוכלו ללאת מחתו . אבל לא כן לפני ישראל כי היה להם אור במושבותם אפילו בשיבתם בחוך החושך ראו יתרון אור שראוי להיות מן החושך והיה להם כהשיבה כאורה כי הביטו אל האורה אף במושבותם בחוך החושך . ואמר וידעתי גם אני שמקרה א' יקרה את כולם ואמרתיו וגו' במקרה הכסיל גם אני יקרני ולמה חכמתי וגו' . כלומר שלפעמים אנו רואין שכל ימיו של זה ושל זה כעם ומכאובים וזרות רבות עברו עליו . אף שזה עושה תשובה ומתחרט על עונותיו וזה אינו ומלא שמקרה אחד יקרה את כולם החכם ככסיל . ולמה חכמתי אני אז יוחר שחכם לעשות תשובה ומה יראוני בזה . ודברתי בלבי שגם זה הכל כי אין זכרון לחכם על הכסיל לעולם שאין יכוננו שוין וכפרש"י שחכם עתה לן ויכרי שמייה יחד שזה זכרנו לעונה וזה זכרנו לרע . שבעבר הימים הבאים הכל נשכח כלומר שאלו מעט הימים אינו הכל החרושים עליו ארץ הכל נשכח כלומר שאין בהם שועלת וטוב אם יהיה בכל טובה העוה"ו או בכל חסרון נופש אף חטוננו . אבל אין ימות החכם עם הכסיל . שהחכם יומה בתשובה אמת לפני בוראו והלך לפניו לדקו וכבוד ה' יאספו ויזכה לחיי העוה"ב לחיות בטובתו זו אור פני השכינה . והכסיל יהיה מובל לקבר וכל מלאכי חבלה והקליפות יטבוננו וישאר בנייהם לטיות מרק בחוך קף הקלע ולא יראה אור כי יבא לעוה"ב כי גיהנם כלה וזה אין כלין כאשר נא' בדבריו למעלה ובח' היסורים האלו בדרך הטוב שבהם שהוא או למרק עונותיו למען שיהיה מרדת שבת או להרעאות הנפש ע"י בתי' התשובה . גם בהם קדמה הרפואה הזו בבחי' מדה בנינה . כי היא מיוחדת לכל מיני רפואות והללות והארה לתוך החושך . אף שהיסורים האלו באים בדרך העונש על העבירות שעשה . ובחי' מדה זו כבר כתבנו שהיא רחמים גמורים . וזה אין בכלל דיעין מחערין מינה שפירשנו לעיל . כי מה ששמע ממנה שיהיה בחי' הדינים בעולם הוא רק צנין שני סוגים הרחבנים שהיסורים בעולם באי' לרוב חסד הגדול להרבות שכר זה טובה הוא ולא יסורין ולא כן אלו היסורים באים לרבות שכרו רק להלילו מעונש גיהנם כאלו כל הרפואות למעלה . אך מ"מ בחי' הרפואה שבהם הכל נשכח וייתן צבור בחי' מדה הזו כי היא הממונה על כל הרפואות וקדימתה למעשה על היסורין היתה בבחי' שני סוגים הרחבנים . וממילא היא מרפאת אף לאלו שחי סוגים האחרונים לפי שהיא אור גדול ומרפא את כל אלה לא קדמה בה מחשבת עון שיהיה בחי' היסורים למרק עונות או לשוב מעונותיו . והנה זה היסוד כי הדברים נכונים למצו . ובה נכון מאמר הכתוב כאשר יאמר משל הקדמוני

כידורו של שבת

מרגשים ינת רשע וידי לא תהיה כך ולרומ על המכר. כי הנה חכמי האמת כינו בחי' מדה הזו בשם ים הקדמוס כתיב (בשערי ג'ט עשר השמות) ואשכח לומר שעל שם זה קראוהו בשם הקדמוני לפי שבה קדמה הרפואה למכה על זר השלימות בכל הכוונות כאשר בארנו עד כה. ולכן נקרא קדמוני ע"ש הקדמה הרפואה הלו. וכבר באנו על שוף שבה קדמה הרפואה לא תאמר ששמע ממנה שיהיה בחי' היצורים בעולם על מעשה רשע שיקבל עונש על עוונתו בעוה"ז כדי שלא יענישוהו בעוה"ב. כי סוד וחסד היא ולא נאסע ממנה כוחה ולכן הנה הקדמאי מדה הבינה יאמר משל הלו מרגשים ילא רשע כלומר זו הבחי' והדינים שבאין על הרשעים חף שהוא בדרך הרפואה מ"מ כיון שרפואת אינה רק כדי שלא לקבל עונש ויתר תמור בעוה"ב וע"כ עונשין אותו בעוה"ז ועכ"פ דרך העונש הוא. הנה הוא יולא מרגשים עולם שמאשיקין עליהם בעוונותיהם על עונש הגבורות החזקות והאל הקוב מעניש בעוה"ז את גופה שהוא בנקל למאד ואינם חף על אחת מני חלף מעונשי גיהנם לנפשיותיהם. וידי לא תהיה כך. פי' אכל לא מאחי הוא ששמע ח"ו שיהיו יאורים כאלה לנפש אדם. כי אני הוא חפז חסד שחפני רק בחסד ולא בדיון כלל וכלל. ומפי עליון לא תלא הרעות ורומז על מדה הזו שנקראה אל עליון כתיב (בשג"ע שם): **מו ושתיים שהן ד' בחי' שניסורין שבארנו עד כה רמזה המורה ואמרה את שמוע ששמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו העשה והאזנה למאוסיו ושמרת כל חוקיו כל המהלה אשר שמהי במצרים לא אשים עליך**

אני ה' רופאך. כי מקודם דיבר בחי' היסורין שבאין על בני אדם ואמר ויבואו מרתה ולא יכלו לשחות מים מרתה ואחר כך אמר שם על חק ומשפט שהיא בחי' הדינין שגייע לעונש על רעו. וע"כ אמר את שמוע ששמע לקול ה' אלהיך סובב על בחי' הרביעית כי זה עשוייה חשובה ע"י היסורין. נדמו היסורין אליו לקול הקריאה שקראין אליו לזכור במעשיו כי היסורין מכונין ע"פ הקריאה כאומרו ויקרא ה' לרעב וכאשר אמרתי על פסוק אינו שומע בקול אביו ובקול אמו ויכרו אותו ולא ישמע אליהם. פי' שקב"כ ושיביאיה קורין אותו ויכרו אותו במכות כמאמר רז"ל (כתובות מ"ו ע"א) ואע"פ ולא ישמע אליהם להיות עכ"פ אותו ישמע לקול הקריאה ע"י היסורין כדברי הזה"ק. או הודע אליו חסאחו ה"ל. וזה שאמר כאן את שמוע ששמע עכ"פ לקול ה' אלהיך מה שלאלהיך בחי' הדין קורא אליך להזכירך במעשיו הראשונות. והישר בעיניו העשה כלומר שיקבל עליו יסורין למרק מעשיו עוונותיו כדי שחסי ישר והנון בעיניו בלחי מוס ופצע מעונות רעות לעוה"ב. ובכחי' השלישית שהוזכרה בחי' שרובו זכיות דעבדין ליה יום גיש בעוה"ז למרק עוונותיו. או שיבואו עליך היסורין ע"י והאזנה למאוסיו שמאזין למאוסיו מאוד מאוד בכל לבבך ונפשך עד שתקבל עליך ארבע מיתות ב"ד לקיימם. והקב"ה ברוב חסדו יוילא מהשבתך מכה אל הפועל בכדי להשבות שטן ומקפג מעליך. והיה בחי' השניה המוכרת למעלה. או ושמרת כל חוקיו שלא יהיה כך שום שמך עון כל דהו ואע"כ יבואו עליך יסורין והוא עבור בחי' הראשונה שרואה להרבות שכרך בעדס לעוה"ב ה"ל. ולא אחר שתקבל היסורין מאהבה הנני מנתיבך שקודם כל. כל המהלה אשר שמהי במצרים. להכניד לב פרעה הוא ועבדיו שלא ישבו ע"י היסורין וע"כ יבאיה חסות מכה אחר מכה זה לא אשים עליך. ועוד אמר שכרך אהך בב' בחי'. א' כי אני ה' נאמן לשלם שכר כמז"ל רומז על בחי' הראשונה שהיסורין הם באין כדי להרבות שכרו לעוה"ב והב' רופאך רומז על שתי בחי' השניות שבאין בדמיון הרפואה שמרפאין לאדם כסמים המרים ונתיילת דמים כן היסורין משתלחין להיות על ידם יתרפא רפואת הנפש או ממילא במיעוט עונות או ברוב עונות וע"י השבחה הכל כמאמר בכל דבריו הנאמרים למעלה:

מו ועל אלו שמהי בחינות הגניות רמזו חכמינו ז"ל במד' המובא לעיל את זכה אדם אוכל ב' עולמות וכו'. כי הנה בחי' חסד ז"ל (יומא פ"ו ע"ב) גדולה תשובה שדמותו עשוי להם כזכיות וכבר כתבנו (מנחה) שרש הששי עוף ג') טעם נכון לזה כי הבעל תשובה לירך להפך מדותיו הרעים לעשות ב"ס מלות ה'. וכאם שהוא מהפך את הרעה לעשות ממנו טוב כך נעשה למעלה מן הזדונות זכיות ע"ש בדברינו. ועוד נוכל לומר טעם לזה. כי בעת אשר יתפא האדם הנה הוא נושא ממזגו ומקרב את נפשו לדברים התחתונים. עד"מ שיש בעולם ארבעה מינים דל"מ. וכשהמזכר חוטא ונול על מקום להיות מדרגת נפשו בכחי' הבשמות אז נופל עוד על לבחי' הדומם והח"ז שקצת וזוכה להיות נפשו יולא משם ע"י החשובה הנה הוא מעלה אתו הרבה מהגילגולות הקדושות שיש בחי' שגינו מדרה הלו או בדומם. כעין מה שהבטיח הקב"ה לאברהם ואח"כ יולא בדרוש גדול והוא רומז אל ר"ב גילגולות שהשלו עתהים כדעו מתחייב האר"י ומאמר הקב"ה ויעל מדרגת מלכותו וכאשר כבד מאוד במקרה בכסף וזכזה הכל סובב הוהך על טוב הארץ אשר בירר משם והעלה אותו. וכן בכל ב"בלי התשובה כשעולם ממארים ממקום המייר שלו עולה עמו גם רכב גם פרטים ומהנה כבד מאוד כמדע. וזה שאמר הקב"ה לקין והיה את פטיי שחך פי' את חטיב משיך חז"ה שחא למעלה היגילגול קדושות עמך. ומאחר שהקדושות הרמוקים חשוב ונעלה מאוד בעיני המקום ית' כמאמר רז"ל ע"פ ש"אם לרמוק ולקרוב לרמוק ברישא והדר לקרוב וכל מה שהנפילה ביהמר ויחזר לדרגת התחתונים כשזוכה להתקרב למעלה הניב לעורשו והואו למאהד. ומחמת שחא חפגעו גדול ונחת רוח לפניו יתקרב שמו כאשר חיב ויבואו ב"א אל גדר הקדושה להשתחות לו הנה גש הריחוק שמתרחק זה לזכות נחשב לו כי גרם ב"ז העטוג גדול. והוא כדמיון חיש המניח את בן המלך אשר נאבד מאביו כזה וכתה שנים והיה שמתאר בלחך מרחק ומלאהו א' והכירו והביאו אל לביו המלך מה תאוד יקר וככד חיש הלו בעיני המלך וכפי גדול הריאוק פן גדלה חשיבות חיש הלו. ולכן העבירה גופה נעשה כזכיות. ומאחר שאף החסא עלמו נחשבה להיות נחשב למלך ולזכות. ופה אמר המדרש אחר וקדם לרתי את זכה אדם אוכל ב' עולמות העוה"ז והעוה"ב כי גם האשור שהוא פת הרימוק מאחו יתברך כמאמר השבוב מזורו אחר נחשב לו קדם. והעולם הזה טעם ימי הקומחה ורשע נעשה לו למכרס ולזכות. ככחי' העוה"ב טעם החשבונה הקרא עוה"ב. אכל את לאו הוא

סידורו של שבת

בא ניתן דין והשבון שנאמר ותשא עלי וגו'. פי' אף לא שב מחמת היסורין על אלו היסורים עלמס הוא בא ליתן דין וחשבון כמה שלשום הכה את בניו ומוסר לא לקח כאשר בחרנו היסב למענה. וזוה נאבד משי עולמות כי בעוה"ז קיבל היסורים ובעוה"ב יענש עליהם כלמס. כי על מה הכו עוד חוסיפו סרה שזאח בעלמנו נחשב לחסא ולקח בכפלים כנאמר. וע"כ הוא היסוף מן אחר וקדם שמורה להנחיל משי עולמות ואם לאו הוא היסוף להיות ח"ו נאבד משי עולמות וזוה נכוניס דברי המדרש :

דרי שבארנו כל זאת. יבוא על נכון מאמר הגמרא שהבאט לעיל מפני מה לא נאמרנו נון בחשתי וכו' ועיין מה שפתמנו בו. ונאמר בישובו. כי הנה מפשטות פי' הפסוק (עמוס ה') נפלה ולא חוסף קום בחלות

ישראל ובוודאי לא היה וכוונתו כפשוטו שפי' אין תקומה לשונאי וכבר נבטיחנו בחורמנו ע"י משה נחמן ביומו בצר לך ומגולך כל הדברים האלה כדאחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך וגו' עד ושב ה' אלהיך את שבוקך וגו' אם יהיה נדחך בקלה השמים משם יקבץך והבייך ה' וגו'. אף בפרשת בלעם נאמר ארצנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב ואמרנו ארצנו ולא עתה זה דוד אשורנו ולא קרוב זה מלך המשיח. גם בערי מקלט הוא או' אם ירחיב ה' אלהיך את גבולך ויחשב לך עוד שלש ערים ומגושל לא היה דבר זה ולא נוה הקב"ה לחסו. כמ"ס ברמב"ם (פי"א מהלכות מלכים הלכה א') ועמוס בעלמנו כיבא (בקסיפ"ט) ביום ההוא אקיים את בוכת דוד הנפולת וגו' ושבתי את שבוח עמי ישראל ונתיחיה כימי עולם ונעטעתיס על אדמתיס ולא יתחשו עוד מעל אדמתנו וגו'. ולדברינו הזכירים הים וכוונתו נפלה ולא חוסף קום. פי' שפילתה לא היה בחתי' חוסף קום בחתי' נפילתם כדכך שמי בחתי' הראשונת מייסורין כל אהבה שאין באין קדוה כדאחרית הימים שברם לעולם הבא כלום זה אין מניע לזה שום יבויסי כי המה נקי כפים ומצויקים מכל עון ומדובוקים ביראה. ורק שהקב"ה חפץ להגדיל שברם למאוד לעוה"ב ע"כ מייסרם בעוה"ז לשלם בעדם שבר כפול ומחוסל מהתענגות השביעה מויו שכינתו לעוה"ב. וזה לא היה כנפילת ירושלים שלא יהיה נפילתם רק כדי להרבות שברם :

עו והמדרש אומר (מדרש רבה יתיבה) על פסוק כי ה' הוגה על רוב פשעיה ח"ו כי ה הוגה יכול על מגן ח"ל על רוב פשעיה. וכבר נתחבטת כמה מהמפרשים כמה פירושו מה זה בא ללמדנו ומאין היה הכולל לומר

שהאל הטוב יענישם על מנן. ולדברינו יאמר יכול מגן כלומר שאין מניע להם שום יסורים ופורעניות כל דבר. והוא מייסרם ומביא עליהם פורעניות האלו כדי להרבות שברם. ח"ל על רוב פשעיה. כי היא נפילתם בחתי' ה'

מארבע בחינות הכל' אשר בא מרוב עוונת והיסורין באו עליהם לגדול הפחא ורק כשישובו עי"ז הם באין לבחי' קדם כנאמר למעלה. וע"כ אמר נפלה ולא חוסף קום שלא היטה נפילתם בחתי' חוסף קום להוסיף בקימתן ועל

שכרן לעוה"ב רק בחתי' האחרונה. ואך בני מערבא לא רנו לפרשו כך. כיוון שהנפילה מוזכרת בכחוב ולא הקימה ואין זה דרך הנביא לומר לישראל כך אפילו פעם א' כי ח"ו פן יחאשו מן הגאולה ברגע זו כיוון שמזכיר הנפילה

ולא הקימה. וידוע שמי שאינו מאמין בביאת גואל אין לו חלק לעולם הבא והוא נכרת ונאבד ויידון על גודל רשעו ונחטאו לעולם ולעולמי עולמים כמ"ס ברמב"ם (פי"ב מהלכות תשובה הלכה א'). ע"כ פרשבו בדרך אחר בחלוטן

שיהיה הקימה מוזכר בפסוק ואמרנו בדי' נפלה ולא חוסף קום. פי' שפילתה היה בדיוטא התחלתה בקלה האחרונה שכלל ה' בחתי' כדברי הפסוק על רוב פשעיה עד שלא יוכל להיות נפילה יתירה מזה כי היא באה על

אופן שאין כח ביסורין האלו למרס רק כדי שיחזרו ע"י בתשובה. וידוע אשר הבחירה הוא ביד האדם לפזב אז לא ובפרט מי שמתקרב ונשתקע בחטא ימים רבים ורובו עוונת בודאי קשה לו לחזור בתשובה ח"ל בכה גדול.

וע"כ מכוונה נפילה זו לתכלית שלימות נפילה כי מנערים מאד בעוה"ז ומי יודע אם יזכה לחיי העוה"ב. אך זה הכל הוא בפרטיות איש ישראל וזכאי יחידי וכדומה יכול למות בלא תשובה. אבל לא כן בכללוי ישראל כי ככל

הבטיחה הקב"ה שסופן לעשות תשובה צנת גלותם כאומרנו או אז יכנע לבדם הערל ככ"ל. ואמר ויהי כי יבואו עליך כל הדברים האלה וגו' ושבת עד ה' אלהיך ושב ה' אלהיך וגו'. הרי סוף ישראל לעשות תשובה בסוף

גלותן ומיד סן נגאלין כמ"ס ברמב"ם (שם פי"א הלכה ה') אמרו חז"ל (סנהדרין ל"ח ע"א) ע"פ אני ה' בעתה אחישה זכו אחישה כלומר אם יזכו לעשות תשובה מאליהן אז היום אם בקולו תשמועו וכל יומא ומימה הוא ואם לא זכו שלא יתעוררו מעמלן לעשות תשובה ח"ו הקב"ה יעמיד עליהם מי שיחזירן למוטב. ולכן אמר הנביא קום

בחולת ישראל כלומר שבודאי יקומו יהיה כמו שיהיה או שיעשו תשובה מעמלן או שיזכרו לעשות תשובה ועל כל פנים בודאי יקומו אף שהיה הנפילה תכלית שלימותה עד שלא יהיה יכולה ח"ו לגשוט עוד. אך בשתיים האל כל בחי' שבדאי יקומו. וכיוון מערבא פירושו כדי להיות קימת ישראל מפרשם בפסוק כאמור. ועבור שלשם הפירושים

אין כבוד לישראל במה שאמר בפסוק הלו וע"כ לא אמר דוד הנו"ן בארשי מפני שיש בה מפתחן וכו' כי מורה על נפילתם במדרגה התחתונה ככ"ל. ואך הנה צעט שירסם ה' עלינו ויזינאו לרווחה ויגאלנו גאולה שלימה לא יאבדו

אלו ימי הצרות והיסורים שהיה לנו והכל יהיה בחתי' אחר וקדם היזכר שגם ימי הגלות יעלה לנו לזכות כדרך הכחוב שמחנו כימות עינתנו שנות ראינו ראה. שהקדוש ב"ה ישמח אותנו כמספר ימי הגלות. וע"ז אמר הכחוב

עדוסיך נאמנו מאוד לבינתך גאוח קודש ה' לחיך ימים. כי הנה מנאורם בצפר התמונה לר' ישמעאל בר' יוסי. שמעט אשר נשאר בשנים הימות המשיח עד כלות חלף השבי יתחברו הימים אז למאוד ויהיו נעשין הכל על בחי' השביעית.

היינו שישם הראשון יהיה גדול כצבע ימים וכן יום שני ויום שלישי כל השבוע הראשונה יהיו כל הימים גדולים כצבעת הימים ואחר כך צבעת שניה יהיה כל יום גדול כצבעת העננה והוא כמ"ט ימים. וכצבוט

השלישי יהי' כל יום כצבעת השניה וכן עד אלף השביעי למען יתמלאו בימים המועטין כל ימי משך הגלות והמכו

גל דברי הקבל' (ישעיה ל') ואזר התהה יהיה שבעתים כאור כבעת הימים ע"ש. נו"ש עדוסיך נאמנו מאוד מה שחמה

סידורו של שבת

מלכתחילה הפדוטה בנז' לאחר שהשמה ארומה כימות ענינתו נלמנים המה ממזר ונביאך נלוה קודם סי' בנז' הניס
 פלחרון יסיה בכל ימי הגלות . ואך הנה חקקה הלא כבר עברו מה שעברו בעוונותינו ומעם הנשאר בשנים עד
 מלואת אלף השני וא"כ איך יוכל להיות השמחה כימי הגלות וע"כ אמר ה' לאורך ימים . על ה' מופל שיארך
 סימיו ימי הטובה עד אשר יהיו כימי הרעה ולא יחסר בטובה . וע"כ אמרו כןן אש"ה חזר וסמכן ברוח הקודש
 ואמר סומך ה' לכל הנופלים סי' לכל מספר ימים הנופלים ימי הגלות יסמוך אופן ה' לסימון בבחי' אחר וקדם
 לשמה ארומה נגדם ויתפסכו כולם לטובה ולברכה כאשר נגזר עליהם מימי קדם . וע"כ אנו מבקשין חדש ימינו כקדם
 סימיו ימי האחר והגלות יתהפכו לבחי' הקדם והטוב . גם אפשר לומר שנמשרצב מחרזי ליה הכי שלדבריהם אין
 הכחוב מדבר כלל בננות ישראל וכן סי' הכחוב נפלה ולא חוסף לנפול עוד פירושו שכדולוי לא חוסף עוד לנפול
 כי הקב"ה יאמר לה קום בחולת ישראל כמבואר בזוה"ק (בראשית ע"ב ע"ב) וז"ל וידבר קב"ה להאי בריית דליהי
 בגלותא ויקום לה מעשרה הה"ד ועבדו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקום להם . אשר אקום מעשר כד"ל
 אקום את סוכת דוד הנופלת . וכיון שהקב"ה צלמו ובכבודו יקום ארומה ודלי שמהא קימה שלימה שלא חוסף
 לנפול עוד . ואך דוד המלך שלא דרש קי כוונת הפסוק והיה דורשו בננות ישראל ועל כן לא אמר טן באש"ה .
 וחזר וסמכה ברוח הקודש וכדבר האמור למעלה :

**פרק ג' ידבר לבאר אשר יש שלשה דרכים בענין התשובה והשלישי הכי נכבד שזכה לעשות תשובה מעולה . בלי
 שום עון וריחוק מאחרי ית' קודם חף על רגע ואעפ"כ יוכרח לשוב אל ה' בתשובה מלד גדולות נפלאות
 סי' שרואה בכל יום יומר ועי"כ מתחרט מה שלא עבד את ה' כראוי לפי ידיעתו עתה בנהגלמו . ובר ח"י מאמרים :**

**מאמר א' ועתה נבא לביאור הסקוקים של אחר וקדם ונז' וכנדי לבארם היטב נקדים לבאר עוד דבר אחר
 גבוה . והנה כי הנה כבר כתבנו למעלה ששלשה דברים נשרשו וימינו במחנה מאין סוף ברוך**

**הוא לבחי' מדה הזו שהיא הגאולה השלימה והרפואה ואור התשובה . והנה בשמים אלו הגאולה והרפואה שהפוסם
 סמה יסורי נוסיות נכון הוא שקדימת המחשבה היתה בהן בשתי בחי' הראשונות של היסורים שהוא למען רוב
 חסד להרבות שכרו בעולם הבא כמבואר היטב למעלה . אבל מה לאמר באור התשובה ששורש בה ובי יכול להיות
 שקדימה המחשבה בבחי' הרחמים גמורים להיות לפעמים ח"ו אדם חוסף ויתרחק מאת המקום חלילה . ודלי שום
 סי' אפשר לומר וישאר קוטיהתו איך הוא רחמים גמורים אם דינין מתערין מינה כנ"ל בדברינו . ויחקן בישובו
 כמה שנאמר . כי בענין התשובה להבורא יתברך נמלא שלשה בחינות . האחד הוא בפשטות בחי' התשובה שהחוטט
 עז אל ה' בכל לבבו ונששו . ועצוב וקבל עליו שלא לבוא עוד לידי חטאים כללה והוא ע"י מה שמשרש אחר
 הכחול לראות שורש החטא על מה אלניו הפכשו מליזה מדה רעה שכלב בא לו לעבור עבירה כזו . ועוקר שורש
 מדה הרעה הזאת מלבנו בדרך הרעה לפקור ע"א מארזו ישרש אחרים כמאמר רז"ל (ע"א מ"ה) ועי"ז נקל לו
 שלא יחסר לטורו לחסות עוד כאשר הארנו בזה (בזה"ל שורש השני עקב ג' עלה ע"ז) ע"ש וכשעושה התשובה
 הזאת מאהבה אמיתית לבוראו לא משום יראה וכשלוך כח . כי אם שחפץ בעבודת ה' הנה הוא זוכה לאור בחי' זו
 הנקראת תשובה עילאה . ה"כ הוא מי שזוכה שיראה ה' על פניו בכלתי משתחו . סי' חף שאין בידו חסא ועין
 לעבור על רצונו ח"ו . רק כשמתרחק ונשחק מלבו בליזה זמן ושעה דיקות הבורא ויראהו ואתבטו אליו לניחות לבו
 בער המיד להבנת אש לידבק נפשו בחי עולמים ב"ה . זה ג"כ נחשב לו להפא וירא מאוד מזה וחוזר ע"ז בשאר'
 גלימה לפני בוראו על התרחקותו על עשה . וכדרך שאמר איש אלהים קדוש בוליוא דנהורא רבה ויקורא אור
 סגנו והעלה הבעש"ט זוק"ל וזכור יגן פלינו ועל כל ישראל . על פסוק אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון סי' אשרי
 אדם הלז שהוא על דרגא כזו שכאשר לא יחשוב בה' על רגע כמימרא . לו עון יחשב לו לחזור חייך בתשובה עליו
 ולעלות למקום תשובה עילאה כימי קדם . ועליו אמר הכתוב אחר וקדם לרנני שמיד כשהוא בבחי' אחר וריחוק
 מהמקום על זמן קל חייך חזר לבחי' קדם מקום התשובה עילאה . זהו הוא גדול מהראשון בכמה מעלות טובות
 והכל בבחי' ז' שיש בה תמיים שערים . ואתח שער לדוקי בתשובה לכל אול"ל כערך התשובה שהוא דוסק .
 לעומתו כן פותח לו שער מלמעלה או מלמטה :**

**ב' אולם לפעמים ימלא אדם הגדול בעניקים ומעלתו גדלה למאוד ושורש נשמתו נלקח מתקום גבוה . וכבר שיבר
 והכניע כל כומי גופו ומורשי לבבו הנשמיים ושאר כולו קרוב לרוחניו' כאשר ערכנו (בזה"ל שורש השני
 עקב ג') והוא משתוקק ומתאוה חמיד לשורשו ומקורו אשר לא יוכל כלל בשום פעם ושעה קלה ורגע מכל ימיו
 להתרחק מאור פני מלך חיים ולבו בוטר חמיד להבנת ה' ויראהו בחין הפסק . כמו שאמר דוד הלכתי ע"ה שוי"ז
 ה' לנגדי חמיד שמחיד מלך הנה חתונת ה' נגד עיניו בלי יוכל לשבות ולהתרחק ח"ו חף רגע כמימרא . ובכ"ז (בש"ז
 ח"ה סי' ח') שוי"ז ה' לנגדי חמיד זהו כלל גדול בתורה ובמעלת הדיקים והולכים חמיד בדרך ה' כי אין ישיבת
 האדם ותנועתיו כשהוא לבדו בביתו כו' ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו כשהוא במעמד המלך . כש"כ כשימים
 האדם אל לבו שהמלך מלכי המלכים הקב"ה עומד עליו ורואה במעשיו מיד יגיע אליו היראה והספד והכנעה
 טאט הסי' ובושמו ממנו חמיד וכו' ע"כ . וכל מה שרואה בעיניו מתקן וגדול אל הכל נותן דעתו ולבו לומר מי
 ברא אלה ומאין נתראה דבר זה בעולם הלא עושה כולם ה' ולכן לא יאיר בנפשו שום ענין התרחקות אחרי שכל
 מקום שהוא ובכל דבר שרואה רואה הכל הנהוהו הש"י ואומר מה רבו מעשיך ה' שכל שך האל בורא ישר ה' חף
 פשאל . וכולם בחכמה שבים ממין ומכס בחכמה ויודע לפי ערכו מעט ממזר מחכמה הקב"ה בכל בראו
 עולמי . מה שאין בכל המלאכה כולם שני דברים שוק . ואין דעתן דומה זה לזה ואין פרטטם דומה זה לזה .
 והשתעבטם**

סידורו של שבת

יהושפט ומהחלוקה כל מין ומין לכללויהם ולפרעותיהם הכל הוא בחכמה נפלאה מאת האל יתעלה להיות זה המין דווקא כסגנון זה ולא כסגנון אחר זה המין דווקא כזה והכל הוא לפי ערך המחלוקת שורש חיותו ועשמתו אשר הצביע בהן יוצר כל ב"ה וב"ש כן הוא המחלוקת דעתו ופרלופו. והאדם המבין בכל דבר ודבר אשר נהיה מאת האל. איש מקום מולאו ומובאו ובורש חיותו בעולמות עליונים. רואה לפי ערכו מעט מועיר אף לא כפיפה מים הגדול מחכמת וגדולה יוצר בראשית שבת הכל בעולמו בחכמה נפלאה וקצובה לפי ערך כל מין. כידוע משמות שקרא אדם הראשון לכל בהמה והיה ועוף כי שמות לכל הבהמות הכל מורה על מקור שורש חיותם למעלה כמו שור הנה חיותו נמשך דווקא מאלו השלש ארצות ובלידוף זה דווקא וכן שאר כל הבהמות. ואדם אשר חכמת אלהים בקרבנו ומכיר יודע ומבין אפס קלה מחכמת אלהים בצדוהו ומשבת ואומר מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית שהכל המה בחכמה נפלאה עד בלי שיעור וערך. ומזה לבו בוער בצדו ונפקר בצללות נפשו לה' ולהאבהו וליראחו כפ"ס הרמב"ם ז"ל: (מהלכות יסודי החורה הלכה ב') וז"ל והאריך הוא הדרך לאהבתו וליראחו. בשעה שיפצחו האדם במעשיו וצדוהו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבת ומפאך ומחארה תארה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד למאה נפשי לאלהים לאל ה'. וכשמחשב בדברים האלו עלמן מיד הוא נראה לתארו וירא ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעושה לפני חמסי דיעות כמו שאמר דוד כי אראה עמך מעשה אצבעותיך וגו' מה אנוש כי תזכרנו ע"כ. וכאז עוד שם (כפ"ד הלכה י"ב) בזמן שאדם מחזקן בדברים האלו ומכיר כל הבהמות ממלך וגלגל ואדם וכיוצא בו ויראה חכמתו של הקב"ה בכל היצורים וכל הבהמות ומוסיף אהבה למקום ב"ה. ויירא ויפחד משפלותו ודלותו וקלותו כשיערוך עלמו לאחד מהגופות הקדושות הגדולות וכפ"כ לאחד מהגופות הנפרדות מן הגולמים שלא נתחברו בגולם כלל. וימלא עלמו שהוא ככלי מלא בזהה וכלימה רק וחסר עכ"ל הנח :

וזה היה חכמת שלמה שכחצו בו ויחכם מכל האדם וגו' עד וידבר על העלים מן הארץ אשר בלבנון ועד האזוב אשר ילא בקיר וידבר על הבהמה ועל העוף ועל הרמש ועל הדגים. מורה על האומר שהגדולה חכמתו בקרבנו עד אשר ידע לפי ערכו שורש חיות של כל הבהמות מן הארץ וכו' עד הדגים. והבין בחכמה הנפלאה השייך לכל א' וא' בהצדו במחכותו כזה וע"ז אמר שויתי ה' וגו'. כלומר ששמתי לבי בכ"מ בזוהי ואת אשר היה לגדל עמי. ולא נכחש עלמותך מאחי לידע שהכל נהנה מאמתות שמתך הגדול והקדוש הויה. וע"כ אתה לגדל תמיד ממש בלא הפסק רגע כי תמיד אתה עמדי. בעמדי בישיבתי בכ"מ בזוהי ומה שאני רואה לזוי רואה כי את שמתך הגדול הויה ונתמדת בהן וע"כ תמיד לבי וצפתי ירננו אל אל חי ומלאו נפשי ויכמה בשר לאהבתך ויראחתך. ככל הנאמר. ואדם שהוא במדרגה זו. ומלא שלעולם לא יוכל כלל לבוא לבחי' אחרו כדי לזכות יח"כ לקדם אור בחי' תשובה עילאה. והוא כדמיון לא' שיהיה לו שני בניו האבות והצדיקים לו למאור. ולפעמים יבן הא' הלק לו למרחקים וימרחק מאביו בזמן מה ובזוהי היה אביו ממעט על פרידתו. ואחר כך כשבא הבן ימדרכו לבית אביו. הנה אביו ילא לקראתו בתפוסים ובמחולות ושמה נגדו שמחה גדולה ועמוסה והיה אביו מתענג ומלא שמחה ונחת שבנו בראותו שבה אליו. וכן השני שהיה אצל אביו תמיד ולא מתרחק מאתו כל ימיו אף רגע אחת בראותו השמחה הגדולה ותענוג האחי שיש לאביו בתורת אחיו אליו ונקמה במעשה אחיו שעשה לאביו תענוג ושמחה גדולה כזו מה שהוא לא עשה כן לאביו כל ימיו אף שיש לאביו שמחה גדולה תמיד מבנו היושב אצלו כי חביב הוא עליו למאוד אף ידוע ששענוג תמידיו אינו תענוג. ושמחה הזו שיש לאביו בעת בא אחיו אליו לא יוכל להיות כלל להיות הוא עושה כזאת בישיבתו. ונחמה בלבבו להיות גם הוא מתרחק מאביו על זמן מה כדי שיעשה נחת רוח ותענוג גדול לאביו כשישוב אליו. והתחיל להתרחק וכאשר לא ילא עוד מפחה בית אביו הנה הוא שואף ומשוקק לראות פני אביו וא"ל לו בשום אופן לזוז מקיר הבית ולחזן. כי נפשו מקושרת בנפשו ולא יוכל להיות בלא אביו אף רגע. והתחיל לסיים את אביו ואומר הבם אמת שידעת מהתענוג והנחת שיהיה לך בעת בוא אחי אליך. יבא אחי מאור הייתי תקן לשמך ולענגך בשמחה ותענוג גדול היה. אף אי אפשר לי בשום אופן להסתדר מאריך אף רגע ולזוז מקיר ביתך החולה בשום פנים בעולם :

ד וזה שאמר דהמע"ה אחרו וקדם לרתי וגו' פליא דעת וגו' כל הפסוקים. כלו' אמת שחמוד וקדם לרתי שיש לפעמים בחי' אחרו וריחוק מאתך כדי שיתפך האחרו לבחי' קדם ע"י מה שאזכור אליך בתשובה עילאה התשובה ביותר לפיך ובמקום שעלית תשובה עומדו וכו' זכמ"ה בזה"ק ה"ל בפסוק ואברהם זקן בא בימים. והוא לפיך תענוג גדול דוגמת הבן שבה לאביו ממרחקים. והוא פליאה דעת כלומר שהוא שכל נפלא ודעת עליון כזה כיון שהטוב וברא את הבן קודם מדת תשובה עילאה ולא יוכל להיות תשובה אף לא יהיה קודם בקאת בחי' אחרו וריחוק לבוא אח"כ לקדם. אבל ממני נשגבה לא אוכל לה כלומר שאני לא אוכל עשוהו כזאת כי אנה אלך מרותך ואנה מפניך אצרה. אם אסך שיהיה שם אתה ואזעוה שאלו הקד אשח כפי שחר אשכנה באתרי י שם יך תחתי ותאחזי יומיך. כלומר שכלל מקום שאני בו וכל דבר שאני רואה. איני רואה כ"ל הויחך מה שאתה מהו ומחיה את כל וחכמתך הנפלאה בכל הבהמות כאשר בראו למעלה שמה היה בניה דוד ואלומו שויתי ה' וגו'. ומלא שאני לא אוכל להיות כלל בזה' אחרו אף רגע. ואומר אף חושך ישופי ויליה אור בעתי. כלומר שיהיה עבור אשפר שאוכל לבוא לזה בעת החושך באישון לילה ואפלי שזו הוא התגברות הדגים וכו' תרומם וכו' חיותי יסודי כידוע. אבל באמת וליה אור בעדתי שגם הלילה אור בעדתי ואחרי לי שאני יוכל להתרחק כי גם חושך לא יחשיך ממך וליה כיום יאיר כהשכה כאלוהי כי אתה קנית כליותי חסנתי בצדק אחי. פירוש אף בחושך שאני רואה שגם דבר מהותי אבל כשאני מרגיש יתה' עמותי בגופי ואכרי שמתי

סידורו של שבת

ונשמתי מיד אהה נננדי ש'אהה מהוה אח כל ומחיה אח כולם ו'אהה קנית כליותי וגו'. לכן אני חמדי לשמך ולזכרך תהוה נפש ואין מקום כלל לומר להשתרחק ולשוב כאמור :

ה' ולהיות גדלה מאוד בעיני דוד בתי' אור מדת הבינה שהוה בתי' תשובה עילאה והיה מתאוה מאוד לזכות ולהטות מתוכה כי רב הוא על כן אמר אחפש לי דרך בעיני התשובה הכל בדרך חיקון אחר וקדם . והוא דרגה השלישית שבחניית התשובה . על דרך ששמעתי בשם רב שמעיה גאון שפעם ח' צא אללו ה' מחלמידין פתאום בלילה והלא ארוח שהיה מתגלגל בעל . והיה התלמיד עומד שמתחום ונאמר ו'אהה ו'אהה לו רבי ללוב הם ושלוס אהה לריך לתשובה ביסורים וסגופים גדולים כלה . ואם הדת כבודו שמעולם נשמר מכל לכלוך והרהור עבירה מסגף עלמו קך . מה יעשה עוד אהתנו אוזיב קור מלאים שפעים ועוונות מנעורינו הלא לא יספיק לנו כל מיני גער ויסורים בסגופים גדולים מרים כמות . לפי ערך הדת מעלה כ"ח שיהיה לריך לגלגל שג . והשיב לו חדע שמעולם לא עשיתי כזאת כי ידעתי בנפשי שלא עברתי על עבירה כזו ח"ו שיהיה לריך לכה . והך למדתי דרך הזה מנעור"ב אחד שבחתי לבית מלונו ונחאכסנתי אלנו . והוא לא היה מכיר בי אכ אני בעל חורה או לא . וכבדתי כערך הכבוד שטופין לכל אדם מהמוני עם ב"ו . ואח"כ ילא הקול בעיר שאני בחתי לשם ונחאספו כל בני העיר אנשים וטף וצאו כולם לכבודי כדרך אהני ישאל שכבוד ח"ת יקר בעיניו וכולס מכבדין אותי ומספרין בשבחתי ומשמשין אותי למאוד . ובכחות הכעס"ב שכן הוא . התחיל גם הוא אח"כ לכבדני בכבוד גדול ונורא מאוד ולעשות לי כל מיני יקר וגדולה כפי השגת ידו ויחור . וכשנתיני ללאת משם לשום לדריך פעמי וכל בני הקהלה עומדים ללוני . ויפול הכעס"ב לפני רגלי ויבך ויחנק לי לאמר ימחול נא כ"ח לי על כבודו . וחמרתו לו הלא כל הכבוד הזה עשית לי מאשר היה בריך ובתוך לעשות . ומה היית יוכל לעשות עוד בכבודי . והשיבני אני מסייך על השעה הראשונה שלא הייתי יודע במעלות גדולת אדמ"ר . ולא כבדתי בכבוד הראוי לכבודו הרמתה רק כפי שמכבדין שארי אנשים . ע"ז אני נוכל לפני רגלי אדמ"ר ומבקש מלפניו יסלה לדונו לעבדו על מעט הכבוד שעשיתי לו שלא ידעתי אז בגדולת אדמ"ר . ואלה הדברים נכסכו שאלו מעמקי לבי אם בכבוד בשר ודם וכל לפני בכבי ובחמונים שאסלה לו על העבר ומכ"ב דכ"ש בגדולה יולר בראשית שידעתי בטוב אשר עשה נהרבה הדעת וההכרה אללי ביותר ויותר מאשר ידעתי מאז ועשה גדלה עבודתי ויראתי ואהבתי אליו ביתר שאת לפי ערך גדולת ההכרה בו . ועב העבר אני מחנק ומבקש מלפניו ומסגף עלמי בסגופים האלה שימחול לי על מעוט עבודתי וקטנות יראתי ואהבתי בימים שעברו כי מלער הוא מאוד לפי ערך העבודה שראוי לעבדו בשרה ובאימה כאשר עשה אני מכיר בו . ולא זו בלבד שהיה בחינת הכליות תשובה על העבר . אף גם בחמ"ט בכל יום ויום אני מכיר יותר בגדולתו לפי שכלו ועבודתו רבה ונפסת אלי בכל עת . ובכל יום אני מחמרת ועושה תשובה שלמה על יום אהאל כי יעבור במעט הכבוד הראוי לפי אשר ידעתי ביום זה . ונמלא אהה למד מזה שיש עוד בחינת התשובה עילאה על כולה שלא יספך לבחינת ריחוק אהתו ית' ר.ג. בכל יום חמדי כפיאודע אללו ביותר ויותר מגדולת יולר כל וחיוב עבודתו אליו יעשה תשובה ויחמרת על ימים הראשונים שהלכו להם במעט עבודה מאשר עשה . ובזה יזכה לשלמות אור מדת הבינה יפין עליו עין אורה יאיר פניה ארו סלה והיה לו כגובה דלקה וישועתה כלפיד יעבר באכרמה יסך עליו ותחת כנפיו יחסה . ויקיים בו יפרוש כנפיו יקחהו יבאהו על אברתו ה' בדר יבחנו ואין עמו אל נכר כי לא התרחק אף רגע מאלהיו והיה חמדי ה' אלהיו עמו . וזה שאמר דוד אחר שהתגלל עלמו לומר שהוה לא יכול לבוא לבחינת הריחוק בשום פנים ככ"ו . אמר הנה מלאכי דרך אהה לצות לתשובה עילאה ואורך על י נוראות כלניתי ונפלאים מעשיך אלהים ו'אהה מאוד כלומר שהרבה נוראות נפליתי ממעשיך הנפלאים בכל יום ויום יוחר . וכל הימים שלי הכל המה בנתי' אחר וקדם כי על כל ירא ונורא ש'אהה מחדש עלי בכל יום חמדי . מה מאוד נפלאתי עליהם ואני עושה ומתקן אח עבודתי ביותר אהבה ומורא ופחד ומכווין אח עבודתי הנוראות האלה לעבוד אהתך כפי הבחינת ערך גדולתם - וע"כ אני עושה תשובה ומחמרת על מעוט עבודתי שעבדתיך בימים שעברו שלא נפליתי בנוראות הנפלאים כאשר עשה ובזה גם אני מוכרת לשוב לפניך לתשובה על ימים הראשונים שעברו . ולא עוד אלא ש'נפשי יודעת מאוד כלומר ש'נפשי יודעת בכל יום ויום יוחר ונודותיך ורוממותיך וע"כ ש'נפשי נגדי חמדי מה שמתחיל לפניך ביום א'חול במעוט העבודה החייבתי אליך לפי ידעתי עשה ולמי עושה נפלאים על פי מה מחמרת למאוד . וידעתי אני שהימים שעברו היה בבחינת אחר נגד העבודה הראויה לעבוד לך אף לפי ההכרה של עשה ומכ"ב כמה ש'נפשי יודעת שגם עשה ועלמה ממני רוב נפלאותיך ועולם גדולתך לכן בכל יום ויום בעמוד והשב קאי ובנושא אהני' על מעוט ההכרה על העבר . שהיתה שלמות עבודתך רחוקה מאהתו לעבוד אהתך אף בסגנון יום הזה . אך אהה ברוב רחמיך וחסדיך מאחר שבה ע"י בחינת האחרונה הגדולה של העבודה הראויה ועלמה של עשה נפלאים מאד . ומה שמתח ונענוג הקירוב . וגם יש לפרש לפי דרך זה אחר וקדם לרתי פי' שכל עבודות שלנו המה בעולם בבחינת אחר וקדם אחר למעשה בראשית כמאמר רז"ל (עירובין י"ח ע"א) כפי הראוי להודות אח שמך על מעשיך ונפלאותיך ש'אהה הוא בורא אח כל . והך קדם הוא להחזיק ההכרה שיהיה בנו בימים שעברו . ואמר עוד האף אמנם שידעתי בטוב שגם עשה איין אני יולא בחיוב העבודה הראוי למך גדול ונורא כמותך . ומה ש'נפשי על העבר אח גם עשה לא אוכל כבדו כראוי לך . כי באתה לא כן הוא כי אני עושה מה שביכולתי לעשות:

סידורו של שבת

אף שידעתי שיוחד ויחד ראוי לך. אך לא אוכל לעשות כי אם מה שאוכל. כערך בריאתי בשב ודם עפר וחפר. וע"כ אמר לא נבחר עלמי ממך אשר עשיתי בספר רקמתי בתחיתותי לחן נגלי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו ימים יצרו ולו אחד בהם. כלומר לא נעלם ממך עלמות גופי וחכונתי אשר נעשיתי בספר בנית הרהם ורקמתי בתחיתותי הארץ ר"ל במקום השפל במדור התחתון שבמעמי אחי ונגלמי ראו עיניך בעוד הייתי גולם א' בלא חימוך איברים ולא שלמה עייני אורתי הנה אז ראו אותה עיניך ועל ספרך כולם יכתבו כל המקרים כולם ידועים לך כאלו כתובים לפניך בספר. ימים יצרו אף כי יהיו ימים אשר יוצרו לאחר זמן ולא אחד בהם. כי לפניו אחד הוא בכל אלה כי אין לפניו הפרש אם כבד נעשה אם שיהיה לאחר זמן. אשר על כל זאת שידעת מקודם כל זה ואעפ"כ בראתי על חכונה הזאת להודות את שפך הטעם מה שבחתי והכל לפי ערך הכרתי. ולכן אמר כל זאת ולי מה יקרו עיניך אל מה עלמו רחשיהם כלומר מה נכבדו בעיני הלידיקים שבכל דור ודור ומה עלמו רחשיהם השבון ספירותיהם. אספרם מחול ירבון את בחתי לספור את טוב מעשיהם מחול ירבון. כיון שגולדו בנחיתות השפיותות כאלה ואעפ"כ מטיבין מעשיהם לכן הם יקרים ונכבדים למאוד. הקולותיו ועודי שפך. כלומר הנה בחתי עמה לקן הדורות אשר קצתה מאז עד היום ועד דור זה אני עמך ובידאחך. ולא נטימי מתחריך. אם תקטול אלוה רשע הלואי ותקטילי את הרשע וגו' הכל כמו שפרשו רש"י והמפרשים גם יד חקרני אל ודע לבבי בחנתי ודע שרעפי וראת את דרך עיניך בי כלומר שפירא אתחיות לבבי אשר את דרך מעשה וקלקול בי שאוכל להסתרח מאחך אף על רגע בשום אופן בעולם. ואעפ"כ וגמתי בדרך עולם הוא אור מדה הבניה בחתי עולם שנקרא עולם ידע על ידי וגמתי וידעת מאוד כאשר בחרנו הטיב על דה: ואחר שבחרנו כל זה נאמר אשר וודאי עיקר שורש ענין התשובה אשר הטביע והניח בורא כל עולמים ב"ה וב"ש במדת הבניה. כוונתו נכון היה לו התשובה המעולה בחתי השלישית תשובה דוד המע"ה ועי"ז יזכה ודע לאור בחינה זו. ולא ח"ו שהיה כוונתו בשתי בחתי בחי' הראשונה להיות קודם בנחיתות הריחוק מאתו יתברך. כי לא יחסן במות המה אף על רגע כמימרא שנשכח ממנו יראת והאבנת הבורא בשלמות הראוי למה יחשב מגא חזירא שנשכח ונפסק ממקור שורשו כי ב"ה שאין לפניו שכחה כשארם הוא לפניו לא יוכל בשום אופן להיות נשכח מלבו גדולת ה' ובעת אשר שוכח מגדולת יוצר כל אפי' רגע באותו רגע נשך מלפני ה' ובודאי לא יחסן בנתי יתברך בזה להיות עומד מאחרי ה' אף רגע. ונחיתות השפירות שהשריש במדה זו הכל טוב הולך על בחי' השלישית כנאמר. ואף כיון שהשריש בחינת התשובה בה גס אתם ישיה אדם בנחיתות הריחוק בשתי בחינות הראשונות ועשה תשובה ודאי אור לו מאורה והקב"ה מקבלו באהבה וריתו ירחוק וקרא אהוב ונחמד קרוב וידיד כמ"ש בנחמ"ס (פ"ז מהלכות תשובה הלכה ו') וכמ"ש בזה"ק ה"ל. אבל לא יחסן הקב"ה להיות האדם בנחיתות הריחוק בשום פנים:

ז ובעתה יתבאר לך דברי המדרש שהתחלנו בו בדרוש הלז על כיון והוא כי בתחלת ברייתו של עולם לפי הקב"ה במעשה לדיקים ורשעים. וכבר כתבנו שעולם מרמז על בחינת מדה זו אור הבניה מקום כל הישועות. וגם נקראת בחינת הבריאה לחמור למעלה. וע"כ בתחלת ברייתו של עולם כלומר בשנת אלילת מדה הזו והשריש בה בחי' אורות הללו. ההוללים להשוע לכל מיני היסורים שחברנו למעלה ולקרב לכל בחינת הרחוקים שבחרנו. ויש בהן מעשיהן של לדיקים כיסודי שתי סוגים הראשונים ובתשובת דוד המלך ע"ה. ומעשיהן של רשעים שתי סוגי יסורים השניים ושתי בחינות התשובה הראשונים ואינו יודע באיזה מהן חסן. כיון שזה הטוב ממדרגתו וזוכה לעלות אל ה'. שמה עולמה ותענוג גדול לפני שמו ית'. אחד בקירוב עלמו מה שהוא נתקרב אל ה'. והב' מה שמעלה אתו מחנה רב ומתהר כבד מניילות הקדושות שנחשכרו מבין הקליפות והוא נדחים יקצן להשיב אל חיק אביהם. וכבר כתבנו למעלה בשם הזה"ק הפלגות מעלות בעלי תשובה העולה על כליה שבפרט א' וזכה מה שלא זכה אחרים אפי' עד אחר היותו זקן בשנים. וע"כ איני יודע באיזה מהם חסן כלומר באיזה מהבחינות אלו הייתה קדימת המחשבה וע"כ אמר לשון נפש ולא ראה להורות אשר לא הוא בדרך הראיה מופיית את המעולה עלמה. רק בדרך הלפיה שהוא הסתכלות בדבר מתוך דבר שמח בריאת האור נשתמע שיהיה בחינת האחור והיסורין והיה הכו"א שעל זה הייתה קדימת המחשבה בקירוב הרחוקים. וע"כ אמר כיון דכתיב וירא אלהים את האור כי טוב שרק את התשובה ראה וגם בחינת היסורין והאחור שיתהוה יהיה רק בדרך הטוב האמיתי והחסד הגדול בדרך שתי סוגים הראשונים ובתשוב' דוד המלך אשר אין בהם שום רע וריחוק מאתו ית' רק הכל בדרך הטוב כנאמר הטיב למעלה:

ח ובסגנון מקום מדה הלז שבדרוש בה בדרוש הלזה הוא מעלת השבת קודש. כי הנה היא נקראת קדש. כמחלמנו בתפלת השבת מראש מקדש נסויה סוף מעשה במחשבתה תחלה כלומר אעפ"י שהוא סוף מעשה בראשית הנה במחשבתה תחלה הייתה לכל בראתי עולם וישת ימי המעשה המה נמשכין אחריה להיות באין כו"ן ונדבקין להמלך בחי' שבת קודש שנקרא שבת המלכה ועל זה לנו בוראנו ואמר זכור את יום השבת לקדשו ואמרו רז"ל (בינה י"ז ע"א) מהד בשבא לשבתא כדי להיות נזכר האדם בכל יום מימות החול שכולם רודפין ונמחרין להיות נדבקין ומפלים לקדושת שבת הנה אחריהם וזה היה כוונת הבורא יתברך בתחלת בריאת העולם. וידע בנית הניחוח של שבת שעלם במחשבתה תחלה כדברי התקוני זוהר. בראשית חמן שבת. וברא שית יומין להיות נדבקין לה'. ועל זה רמז הקרא כי שש ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ ויום שבת נשבע. פי' שכל בריאת דעתו בבריאת השש ימים הכל מהענוג שבת בינה לחריהם. ואלה היום נשבע פעמים ששה שש שש ימי המעשה כלולים זה בזה המה הולדות נה מכולם פללים ונפלים להניחא שנת הקב"ה אחריהם

סידורו של שבת

ביום השבת קודש, ולכן חיוב הזכירה מהד בשבת לשבתא כי הנה ידוע וכן מספרי הקודש כאלו פוסה אדם צבירה ביום מימיו היום ההוא הוסיף לו ולא אור והוא נדמה מלהמנות במספר השבוע שהוא בו, אשר על זה סיבת הכתוב את הצרכה אבינו ואמר הצרכה זקן בא בימים כלומר שבת עם כל הימים מספר ימי חייו לפי שלא שנס בהם והיה מאיר אליו כל הימים שהיה חי בהם, וממלא כפאיוהו יום נדמה מהשבוע והוסיף אפילו נמשך עליו ודאי אי אפשר לו לידבק בצור השבת כיון שזה ארור וזה ברוך ואין ארור מהדבק בברוך, וע"כ נותנה התורה זכור את יום השבת מהד בשבת שחזוק שהיום לא נברא כי אם להיות נדבק להשבת ואם תקלקל מעשיך בלאת מימי הייך, ידחה אורו מלהתקרב אל קדושת השבת וטהור שמור לגמלא כרס ה' צבאות לא יקרב, וממילא בשלא יתקרב אל קדושת השבת יכול לתוך הקליפות והרע עונק ומגדל עונק משאול להפך מ"ו הקערה על פיה מה שהיתה נוחשת הקב"ה בצריאתו שיתקרב ויהדבק אל הש"ק, ועוונתך גורמתן להיות משתלח חוץ להמחנה, ועל כן זוכרנו מהד בשבת לראות שיתקרב ויהדבק כל יום ויום לקדושת השבת קודש, ואז נעשה ככמינה אחר וקדם לראייה שהאחר שהם ימי החול עתדקבים אל השבת הנקרא קדם מה שהיה כן בקדמת מחשבות הקדוש הייך הוא קודש שברא העולם, ועל זה רמז בלירוף שבת נוסקין ששה צו מדבקין להורות על ענין הנזכר שכל ששה ימי השבוע יוכלו להשתדק בהשבת כמינה אחר וקדם מ"ו ענין השבועים, והיה השם הזה לך לראות ולסימן ולזכרון כל דבריו בדרוש הזה, ושבת בחול תעיר שמעורר עם בחול כמינה השבת והיו להאמין בידך וע"כ טובה גם אתה להשתדק במקור הקדושה ולהתאחד במקור שורש נשמתך וה' ישלח עונך מקדוש אמן.

ובזה נשלם מה שרצינו לבאר בדרוש הזה :

מליק עורש השלישי, בעור ה' אשר לו חבתה נפשי, הוא כבודי ומרים ראשי, מקדש השבת, ומברך שביעי, יעורני להתחיל ולסיים הרוש הרביעי :

חסי ה' עולם אשירה לדור ודור אודיע אמונתך ב

דרוש הרביעי זה שמו, נאה לו שבת בחול תזכור

יבואר בו שני עקרים גדולים בעבודת ה' מאהבה, האחד שיהא תורת ומצות ה' עיקר בעינינו לעשותן, ובאשר בבקר יעמוד ידע כי צריך להיות עיקר עשייתו ביום הזה לעסוק בתורה ומצות ה' כי על זה נברא העולם, ועל כן יעשהו ברוב חביבות ובשלמות נפלא, כי זה העיקר בעיניו, וכל שאר עשויות השייכים לעולם הזה הכל יהא נחשב אצלו לטפל ועראי כי לא זאת היתה בנות בוראו בכריאתו כדי להיות תמיד רודף אחרי האות העוה"ה, וע"כ יעשהו בשעה קלה מהיום ואח"י יחזור לעיקר עבודתו, והשני שיהא מצות ה' כ"ב חשובים בעיניו עד שאדם הגיע זמנם יצמא נפשו ויכמה בשרו לו מתי יבא לירי ואקימנו, ויתחלק לשני פרקים :

פרק א ידבר בנאור פסוק (איוב מ"ח) מי הקדימני ואשלים, שהוא כאשר אדם בוגס בית או שאר עשויות כזה, לריך להיות עיקר כונתו בחלטה בנינו כדי לקיים בו מצות ה' כמו נאום עשה של עשיית במחזה או המעקה במקום כהונת או בשביל להכניס בו אורחים וכדומה, וישיבתו ואפי' פרכסו שהיה לו מהכניס הכל יהיה לפעל וערפי נחשב בעיניו כי כל דברי העוה"ה הם הכל וטהור ואינם כדאי לפוש הכל כום עיקר בעיניו, ועיקר כונתו נכון יהיה למען המעלה, כי רצו הוא, ובו מ"ו מאמרים :

מצמר א במדרש (מ"ר ויקרא פרשה ט"ו) מעשה ברובל אחד שהיה כחור בעירות שהיו סמוכות לצפורי והיה מכריו ואומר כאן בעי למזבן עם חיים, כנה ואתו כולו עלמא לנביה אמרי לי' הב לנו חיי וכו' עד הוציא ספר תהלים והראה פסוק מי האיש החפץ חיים וגו' מה כתיב בתריה צפור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב ע"כ :

ולדקדק בו, כיון שטור מוכיח על תהלתו בלא היה רובל רק איש המוניח את העם, וכלי שישמעו לדבריו אמר להו בלשון הרובל מאן בני למזבן עם חיים שהוא דבר אשר יתאזה נפש כל מי, אבל בלאת לא היה רובל, וא"כ מה זו שנקפו חז"ל מעשה ברובל אחד כיון שלא הוא, והיה למנקט כענין מה שנקפו חז"ל בתלמוד דין (ע"א ט"ט ע"ב) מכריו ר' אלכסנדרי מאן בני חיי וכו', וגם לדקדק ובי סימנא בני לרש שהיו בעירות הסמוכות לפורו ומה נפקא מינה אם היה סמוך לזכורי או לא, ופרס נבוא אל ביאורו נקדים לבאר כמה פסוקים מהנה"ך ומלמתי חז"ל ומתוסם יתבאר דברי המדרש הלאה על נכון, ואלה הם : א לבאר מאמר הקרא כי חנה בית חדש ועשיתי מעקה לנגך וגו' להנין על מה חלה המצוה וכו' בעת בנותו בית חדש ומי בית ישן אין לריך מעקה לנגו וחסה היה לו לומר כי יהיה לך בית ועשית וגו' ומתן לו אם חנה בית חדש או קנה בית ישן מעובד גולוים שלא היה לו מעקה : ב' לבאר ענין השני חסדים הנאמר צ"ג מדות, א' ורצ חסד, השני נולד חסד, ולריך ביאור עניניהם ועל מה נחלקו לפתים : ג' לפרש מאמר הנביא (ישעיה נה) דרשו ה' בהמלאו קראוהו כהיוו קרוב וגו' עד כי כנבזה שמים על הארץ כן נבזה וגו', ועוררו רז"ל (יבמות ק"ה ע"ב) זה בהמלאו ובהיותו קרוב ואימת הוא מאוי, גם להנין אומרו כנבזה שמים על הארץ, מכתי מה דווקא בפרס בזה רחוק דרכינו מדרכיו ית' ולא פהוה או יוסר : ד' לבאר כהוב ח' אומר (תהלים פ"ט) כי אמרתי עולם חסד יבנה, וכבר הקשית (במה"ר פורש ו' עקף ח') שלכתבה ברא במדרש יצ"ל, וכו' (מ"ר כהאפי' פ' י"ג) שאלת